

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

ZGODOVINA

OSNOVNA ŠOLA

Izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje,
Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

OBVEZNI PREDMET

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: zgodovina

Prilagojeni predmetnik za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

6. razred	7. razred	8. razred	9. razred
35	70	70	64

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

dr. Vilma Brodnik, Zavod RS za šolstvo, koordinatorica PKK za zgodovino; dr. Gregor Antoličič, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Zgodovinski inštitut Milka Kosa; Sonja Bregar Mazzini, OŠ Dobrova; Marjetka Čas, OŠ Gustava Šiliha Laporje; mag. Bernarda Gaber, Zavod RS za šolstvo; Silvija Hajdinjak Prendl, Dvojezična srednja šola Lendava; dr. Petra Kavrečič Božeglav, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije; mag. Boštjan Kernc, OŠ Davorina Jenka Cerklje na Gorenjskem; Vojko Kunaver, Zavod RS za šolstvo; dr. Aleš Maver, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta; Helena Mešnjak, Ekonomska šola Celje, Gimnazija in srednja šola; Rok Miščević, Biotehniški center Naklo; dr. Irena Selišnik, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; Tomaž Smole, OŠ Šmartno v Tuhinju; Nataša Šekoranja Špiler, Gimnazija Brežice; Petra Štampfl, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana; Mitja Turk, Grm Novo mesto - center biotehnike in turizma, Kmetijska šola Grm in biotehniška gimnazija; Maja Vičič Krabonja, Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor; Nina Zupan Kastelec, Šolski center Kranj

Prilagoditve pripravili: Magdalena Bohnec, Dvojezična osnovna šola I Lendava; Tatjana Sabo, Dvojezična osnovna šola I Lendava

JEZIKOVNI PREGLED: Mira Turk Škraba

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Ucni-nacrti/2025/OS_DV_IS/Didakticna_priporocila_k_ucnemu_nacrtu_zgodovina_2025.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI-ID 251190531](#)
ISBN 978-961-03-1109-6 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

BESEDILO O SEJI SS

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na 244. seji, dne 22. 5. 2025 določil učni načrt zgodovina za izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na 244. seji, dne 22. 5. 2025 seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu zgodovina za izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPICNE STRANI

V dokumentu je za učenke in učence, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih učenci izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

IME TEME

OBVEZNO

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno

OPIS TEME

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exeseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similiic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quಂತemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti connihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeaped quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Osnovna šola | Slovenščina

Številka strani,
program izobraževanja,
predmet

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dotatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolom, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

- Učenec
- » Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
  - » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupatatu repeliam.
  - » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
  - » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
  - » Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
  - » Omnim ut doluptur, quam consequi.
  - » *Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
  - » *Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupatatu repeliam.*
  - » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
  - » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- laborerat voluptiurem   veligna tessint   laborerat voluptiurem   veligna tessint
 veligna tessint   laborerat voluptiurem   veligna tessint

9 Osnovna šola | Slovenščina

Pojmi, ki jih učenec mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo učenci.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaborest quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

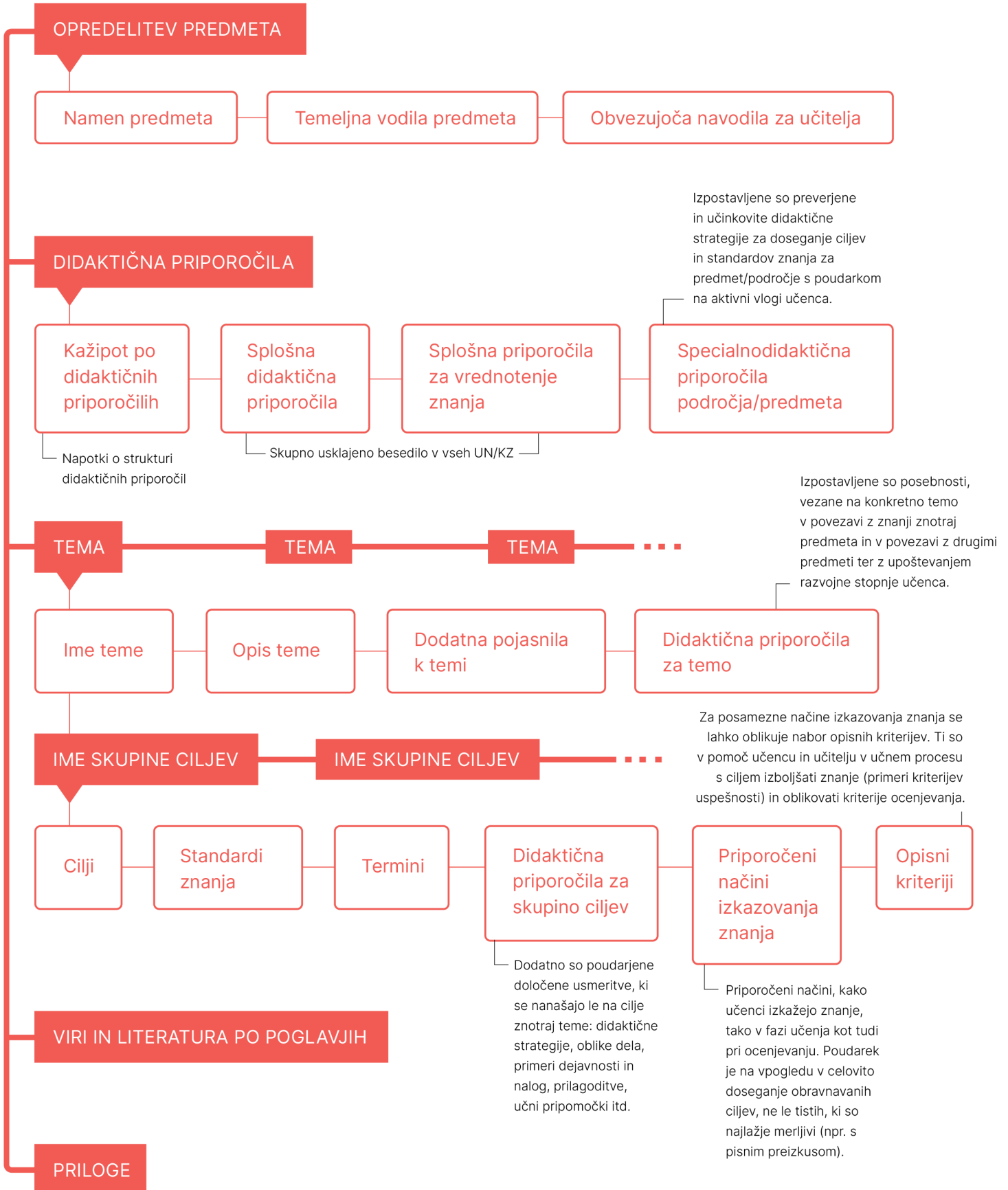
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA.....	10
Namen predmeta.....	10
Temeljna vodila predmeta	10
Obvezujoča navodila za učitelje	11
DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	12
Kažipot po didaktičnih priporočilih	12
Splošna didaktična priporočila	12
Splošna priporočila za vrednotenje znanja ...	14
Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta	16
DRUGO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE	19
TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....	20
ZANIMANJE ZA PRETEKLOST.....	21
Zanimanje za preteklost.....	22
ZGODOVINSKI ČAS IN PROSTOR	24
Zgodovinski čas in prostor.....	25
ČLOVEK OD PRAZGODOVINE DO PRVIH CIVILIZACIJ	27
Človek od prazgodovine do prvih civilizacij ..	28
KAJ SO NAM ZAPUSTILI PRAZGODOVINSKI LJUDJE	30
Kaj so nam zapustili prazgodovinski ljudje ...	31
KAKO SO NASTALA ČUDESA SVETA V ZGODNJIH CIVILIZACIJAH	32
Kako so nastala čudesa sveta v zgodnjih civilizacijah	33
TRETJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE	35
TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....	36
ANTIČNA DRUŽBA IN CIVILIZACIJA.....	37
Antična družba in civilizacija	39
ŽIVLJENJE IN MISELNOST V SREDNJEM VEKU....	41
Življenje in miselnost v srednjem veku.....	43
SVET NA PREHODU V ZGODNJI NOVI VEK.....	46
Svet na prehodu v zgodnji novi vek	47
KAKO STA ANTIČNA MITOLOGIJA IN FILOZOFIJA OBLIKOVALI POGLED NA ŽIVLJENJE LJUDI	50
Kako sta antična mitologija in filozofija oblikovali pogled na življenje ljudi	51
KAKO SO NARAVNE NESREČE, PREHRANA IN EPIDEMIJE VPLIVALE NA ŽIVLJENJE LJUDI OD ANTIKE DO KONCA SREDNJEGA VEKA.....	52
Kako so naravne nesreče, prehrana in epidemije vplivale na življenje ljudi od antike do konca srednjega veka	53
NEMIRNA 16. IN 17. STOLETJE	55
Nemirna 16. in 17. stoletje	56
ČAS REVOLUCIJ IN RAZVOJ MODERNE DRUŽBE.	58
Čas revolucij in razvoj moderne družbe	60
PRVA SVETOVNA VOJNA.....	62
Prva svetovna vojna	63
KAKO SO SVOBODO IN ENAKOST ISKALE ZAPOSTAVLJENE DRUŽBENE SKUPINE	65
Kako so svobodo in enakost iskale zapostavljene družbene skupine	66
KAKO SO IZUMI NOVEGA VEKA SPREMENILI ŽIVLJENJE LJUDI.....	68
Kako so izumi novega veka spremenili življenje ljudi	69
MED VOJNO IN MIROM 20. STOLETJA.....	70
Med vojno in mirom 20. stoletja	72
DRUŽBA BLAGINJE IN KORENINE SODOBNE SVETOVNE POLITIKE	74
Družba blaginje in korenine sodobne svetovne politike	75
OD ATOMSKE DO DIGITALNE DOBE.....	78
Od atomske do digitalne dobe	79
KAKO JE MNOŽIČNA KULTURA OBLIKOVALA ČAS 20. STOLETJA	81
Kako je množična kultura oblikovala čas 20. stoletja.....	82
KAKO SO VOJNE OBLIKOVALE 20. IN 21. STOLETJE	84

Kako so vojne oblikovale 20. in 21. stoletje ..	85
VIRI IN LITERATURA PO POGlavJIH	86
Didaktična priporočila	86
Zanimanje za preteklost	86
Zgodovinski čas in prostor	87
Človek od prazgodovine do prvih civilizacij ..	87
Kaj so nam zapustili prazgodovinski ljudje ...	87
Kako so nastala čudesa sveta v zgodnjih civilizacijah	88
Antična družba in civilizacija	88
Življenje in miselnost v srednjem veku	88
Svet na prehodu v zgodnji novi vek	89
Kako sta antična mitologija in filozofija oblikovali pogled na življenje ljudi	89
Kako so naravne nesreče, prehrana in epidemije vplivale na življenje ljudi od antike do konca srednjega veka	89
Nemirna 16. in 17. stoletje	90
Čas revolucij in razvoj moderne družbe	90
Prva svetovna vojna	90
Kako so svobodo in enakost iskale zapostavljene družbene skupine	91
Kako so izumi novega veka spremenili življenje ljudi	91
Med vojno in mirom 20. stoletja	91
Družba blaginje in korenine sodobne svetovne politike	92
Od atomske do digitalne dobe	92
Kako je množična kultura oblikovala čas 20. stoletja	93
Kako so vojne oblikovale 20. in 21. stoletje ..	93
ZGODOVINA MADŽARSKE	93
PRILOGE	94

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Pouk zgodovine pri učencih spodbuja zanimanje za preteklost življenja ljudi. Ozavešča, da so pretekli dogodki, pojavi in procesi vplivali na razvoj človeške družbe ter učencem omogoča boljše razumevanje sedanosti.

Učenci pri predmetu spoznavajo in proučujejo najpomembnejše zgodovinske dogodke, pojave ter procese iz slovenske, madžarske, evropske in svetovne zgodovine, pri čemer izhajajo iz lokalnega in regionalnega okolja. Številni raznovrstni primeri in zgledi spodbujajo razumevanje življenja in delovanja ljudi v posameznih obdobjih človeške zgodovine ter omogočajo spoznavanje in razumevanje sebe kot posameznika in člana družbe.

Enako pomemben je tudi razvoj procesnih znanj, ki vključujejo veščine orientacije v zgodovinskem času in prostoru, kritično mišljenje pri delu s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri, rabo zgodovinske terminologije in zgodovinskega strokovnega jezika, veščine zgodovinskega raziskovanja, bralno pismenost, sodelovanje in komuniciranje, ustvarjalnost in inovativnost, digitalno kompetentnost idr.

Znanje zgodovine vpliva na učenčevo oblikovanje stališč in vrednot, ki so pomembne za življenje v sodobni demokratični družbi, kot so strpnost v medsebojnih stikih in odnosih, spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje, spoštovanje človekovih pravic in demokratičnega državljanstva. Na ta način se učenci pripravljajo na samostojno in odgovorno ravnanje v življenju kot posamezniki in kot člani današnje v marsičem zelo raznolike družbe.

Za sodobni pouk zgodovine je izrednega pomena vključevanje različnih kulturnih institucij, muzejev, arhivov, knjižnic itd., saj ob tem učenci razvijajo spretnosti pridobivanja novih informacij ter razvijajo odnos do ohranjanja in vrednotenja kulturne dediščine ter narodne in kulturne identitete.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Pouk zgodovine temelji na aktivni vlogi učenca in razvijanju zmožnosti zgodovinskega načina mišljenja. Zgodovinski način mišljenja je oblika znanstvenega mišljenja, katerega značilnosti so: ugotavljanje zgodovinskega dogajanja, uporaba dokazov, ki izhajajo iz primarnih in sekundarnih virov, prepoznavanje kontinuitete in sprememb, analiziranje vzrokov in posledic zgodovinskega dogajanja z zavzemanjem večperspektivne in etične razsežnosti interpretacij.

Učenci naj pri pouku izostrijo veščine preprostega zgodovinskega raziskovanja ob delu z raznolikimi zgodovinskimi viri, v katerih bodo znali poiskati dokaze in argumente za svoje zaključke, poglede, mnenja ter

stališča ter jih znali tudi zagovarjati. Zato je pomembno znanje zgodovinskih konceptov kot so: koncept časa in prostora, koncept sprememb in kontinuitete, koncept vzročnosti in posledičnosti, koncept interpretacije zgodovinskega dogajanja na temelju dokazov iz zgodovinskih virov.

Učenci pri pouku zgodovine razširjajo in poglobljajo znanje o najpomembnejših dogodkih in procesih iz svetovne, evropske in nacionalne zgodovine (slovenske in madžarske). Ob poglobljanju in razširjanju znanja iz slovenske zgodovine razvijajo zavest o narodni identiteti in državni pripadnosti in se na primerih iz lokalne in regionalne zgodovine učijo o pomenu povezanosti zgodovinskega dogajanja ter njegovem vzporednem in zaporednem časovnem dogajanju.

Učenci se z uporabo in učenjem ob raznovrstnih zgodovinskih virih in literaturi učijo uporabljati njim prilagojene metode zgodovinskega raziskovanja, kot so analiza, sinteza in interpretacija uporabnih in verodostojnih podatkov. Pri tem je nujno, da učenci razvijajo veščine dela z zgodovinskimi viri z uporabo sodobne digitalne tehnologije.

Učenci se pri pouku zgodovine naučijo razumevanja in spoštovanja različnih kultur, ver, ras in skupnosti kot tudi pomena vzpostavljanja in ohranjanja enakopravnosti med spoloma ter pozitivnega odnosa do ljudi s posebnimi potrebami.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Učni načrt je zasnovan tematsko. V vsakem razredu so načrtovane tri obvezne teme in dve izbirni temi, med katerima se za obravnavo obvezno izbere ena izbirna tema.

Na ravni ciljne zasnovanosti učitelju omogoča nadaljnjo operativizacijo na ravni vsebine, organizacije in didaktično-metodične izvedbe pouka. Cilji so razvrščeni znotraj obveznih in izbirnih tem.

Didaktični pristopi in učne strategije naj bodo usmerjeni v aktivno vlogo učencev in mentorsko vlogo učitelja. Izgrajuje se deklarativno, procesno in odnosno znanje. Učitelj učence spodbuja k razmišljanju, k sodelovanju ter k ustvarjanju učnih situacij, ki vzbujajo zanimanje za raziskovanje zgodovine in razvijanju kritičnega mišljenja pri delu s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri, pri čemer se razvijajo tudi veščine zgodovinskega raziskovalnega dela. Učitelj naj v čim večji meri izvaja zgodovinsko terensko delo, muzejsko, arhivsko ter projektno učno delo, avtentično učenje ipd., na predmetni kot medpredmetni ravni.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrd>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) in je v vseh učnih načrtih enako.
- » Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifikke.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti učencev, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj učencev prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike

didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi učencem omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega učenca, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » učence aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » učencem omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepoznava in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe učencev;
- » učencem postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri učencih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov učencev;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta učencem omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo učence k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju,

reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe učencev v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela učencev, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna tudi za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih učencev. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter učencev iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki učencem iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za učence iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja učencev skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju znanja (ugotavljanje predznanja in znanja učenca na vseh stopnjah učenja) kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega učenca, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja učenčovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek učenca. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih učencev ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako učenec dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;

- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja učenca, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira učenčevo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » učenca spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » učencu sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj učencu omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je učenec spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe učenca, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljih učnega načrta in jih učitelj pri učencu sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi učencu. Če učenec v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi učenec izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

Tematska zasnova, izbirnost

Učni načrt je zasnovan tematsko, tako da zajema zgodovinske dogodke, pojave, procese, ki so ključni za razumevanje kulturnega oz. civilizacijskega razvoja človeštva. Teme so v učnem načrtu razporejene po vzgojno-izobraževalnih obdobjih, od 6. do 9. razreda. V vsakem razredu se obravnavajo tri obvezne in dve izbirni temi, ki si sledijo v kronološkem zaporedju. Izmed dveh izbirnih tem učitelj glede na zanimanje učencev, pogoje pouka in svojo strokovno presojo izbere vsaj eno, ki tako postane obvezna za obravnavo. Vsaka tema je v učnem načrtu opredeljena z opisom teme, cilji, standardi znanja in strokovnimi termini ter didaktičnimi priporočili za temo.

Teme si v učnem načrtu sledijo v zaporednem časovnem dogajanju ter omogočajo znotraj tem vzporedno oz. sočasno zgodovinsko obravnavo. Vsebinski poudarki so predstavljeni v uvodnih opisih tem in kot jedrne vsebine dodani v Didaktičnih priporočilih za temo. Obvezne teme vključujejo predvsem cilje in vsebinske poudarke iz politične, gospodarske, socialne in kulturne zgodovine, izbirne teme pa se nanašajo bolj na vsakdanje življenje in kako so nanj vplivale družbene in kulturne značilnosti ter gospodarski in tehnološki razvoj.

Ciljna zasnova

Učni načrt je ciljno zasnovan ter omogoča vključevanje aktivnejših oblik pouka. Cilji zajemajo deklarativno znanje (vsebinsko znanje), procesno znanje (znanje veščin, kompetenc) in odnosno znanje (odnosi, ravnanje, naravnost, stališča). V tematske cilje so integrirani tudi t. i. skupni cilji.[1]

[\(#Xc217c44f9d6f9d647df03178eb8b64fb8f54252\)](#) Komisija za pripravo skupnih ciljev in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj (2022) je določila pet področij skupnih ciljev: Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Zdravje in dobrobit, Digitalna kompetentnost in Podjetnost.[2]

[\(#X424ae1dfb199fdaa161d17bdce77f94503db3d6\)](#) Znotraj teh področij so opredeljene kompetence in ključni (temeljni) cilji, ki so v učni načrt vključeni skozi tematske cilje predmeta. V didaktičnih priporočilih pri temah so prikazani načini integracije teh skupnih ciljev v tematske cilje za zgodovino in podani predlogi aktivnosti za njihovo realizacijo pri pouku zgodovine. Po strokovni presoji učitelj posamezne skupne cilje vključuje tudi v druge teme učnega načrta.

Cilji so zasnovani odprto in omogočajo učitelju strokovno avtonomijo pri načrtovanju pouka, zato so opredeljeni s splošnimi (implicitnimi) glagoli. Večinoma so opredeljeni kot obvezni cilji (v pokončnem tisku), izjemoma kot izbirni cilji (v poševnem tisku) in se smiselno vertikalno nadgrajujejo po vzgojno-izobraževalnih obdobjih. Zajemajo znanje, ki se ga le spremlja, spodbuja, razvija (zlasti odnosno in del procesnega znanja, npr. socialne veščine) in znanje, ki se ga tudi ocenjuje. Ciljem, ki zajemajo deklarativno in del procesnega znanja so pripisani standardi znanja, ki opredeljujejo znanje, ki se lahko ocenjuje. Standardi so pojmovani kot stopnja doseganja ciljev in so izraženi s konkretnimi (eksplicitnimi) glagoli. Če cilj zahteva, da učenec nek dogodek, pojav ali proces spozna, se standard glasi, da učenec opiše značilnosti dogodka, pojava ali procesa, našteje in razloži vzroke zanj, pojasni podobnosti in razlike ipd. Če cilj zahteva, da učenec zgodovinski dogodek, pojav ali proces razišče, potem pripadajoči standard zahteva, da učenec opiše in pojasni značilnosti, s pomočjo vira analizira in razloži vzroke, primerja in utemelji dogajanje, presodi in utemelji pomen za nadaljnji zgodovinski razvoj ipd. K posameznemu cilju je lahko opredeljenih več standardov znanja, med njimi so lahko minimalni

standard znanja. Ti standardi so zapisani z odebeljenim tiskom. Praviloma minimalni standardi zahtevajo znanje na manj zahtevnih ravneh, lahko tudi na višjih, če gre za ključno oz. pomembno znanje za nadaljnji zgodovinski razvoj. Med ostalimi standardi pa učitelj opredeli temeljne (za oceno dobro in prav dobro) ter višje (za oceno prav dobro in odlično). Pri opredeljevanju ciljev in standardov znanja je bila uporabljena revidirana Bloomova taksonomija.[3] ([#Xcd2106d7bad008753f2338f3adbb3432843d57e](#)) V učni načrt so vključeni tudi cilji, ki se nanašajo na znanje, ki se le spremlja, spodbuja, preverja in se nanašajo na procesne cilje in odnosno znanje.

Strokovni termini obsegajo koncepte in mestoma širše pojme, ki se navezujejo na posamezno temo.

Didaktične in učne strategije dela

Pri pouku zgodovine v osnovni šoli se izgrajuje deklarativno (vsebinsko) znanje, procesno znanje (veščine dela z različnimi zgodovinskimi viri, veščine kritičnega mišljenja, socialne veščine, komunikacijske veščine, digitalne kompetence, veščin ustvarjalnosti in inovativnosti, veščine uporabe enostavnih metod zgodovinskega raziskovalnega dela idr.) ter odnosno znanje.

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične in učne strategije, npr. izkustveno, projektno, problemsko učenje, učenje z raziskovanjem, obrnjeno učenje, avtentični pouk, pouk na prostem oz. terensko delo ipd., s katerimi omogoča učencu aktivno izgrajevanje znanja, z upoštevanjem individualnih razlik med učenci. Učencem omogoča individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno delo, ki omogočata interakcijo in aktivno udeležbo, s čimer sočasno razvijajo timsko naravnost in socialne veščine kot so sodelovanje, spoštljiva komunikacija, pripravljenost pomagati itd. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja učence h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Za učence izbere učinkovite bralne učne strategije,[4] ([#Xc217c44f9d6f9d647df03178eb8b64fb8f54252](#)) takšne, ki ustrezajo njihovemu stilu zaznavanja in učenja (učnemu stilu). Cilji in standardi znanja so dovolj odprti, da omogočajo učno individualizacijo in diferenciacijo pri delu z nadarjenimi učenci in učenci s posebnimi potrebami.

Učitelj učencem daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku. Učenec lahko znanje izkaže ustno, pisno ali z drugimi načini. Učitelj se zaveda, da bo pri učencih vseskozi razvijal cilje, ki se nanašajo na raziskovanje in kritično presojanje virov, pri čemer doseganje ciljev določene teme gradi na izkušnjah učencev, že usvojenem znanju in razumevanju strokovnih terminov, pojmov in konceptov.

Učenci se aktivno vključujejo v proces načrtovanja pouka s sooblikovanjem namenov učenja, izhajajoč iz učnih ciljev, ter kriterijev uspešnosti za vrednotenje njihovih dokazov učenja in znanja. Učenci dobijo povratne informacije od učitelja in tudi vrstniško povratno informacijo od sošolcev na osnovi kriterijev za vrednotenje. Učenci tako razvijajo uravnavanje učenja, hkrati pa tudi vrstniško sodelovanje. Ob koncu učnega sklopa naj napišejo refleksijo o tem, kaj so se naučili, razmišljajo naj tudi, kako so se učili in kako naj svoje učenje ter znanje izboljšajo.

Medpredmetne povezave

Učitelj zgodovine naj se pri doseganju vsebinskih, procesnih in odnosnih ciljev povezuje z učitelji drugih predmetov, na primer slovenščine, madžarščine, družbe, geografije, domovinske in državljske kulture in etike, likovne in glasbene umetnosti, nosilci knjižnično-informacijskih znanj in drugimi. Možnosti horizontalnih, vertikalnih in kroskurikularnih medpredmetnih povezav so zapisane v didaktičnih priporočilih pri posameznih temah.

Medpredmetno povezovanje lahko poteka na več ravneh. Multidisciplinarno povezovanje lahko poteka prek skupnih oziroma sorodnih tem, interdisciplinarno povezovanje prek skupnih tem in ciljev ter transdisciplinarno povezovanje prek skupne problemske situacije. V pomoč pri načrtovanju medpredmetnega povezovanja so predmetni cilji, skupni cilji, koncepti v okviru strokovnih terminov, jedrne vsebine, didaktične in učne strategije, aktivnosti idr. Načini medpredmetnega povezovanja so lahko: projektno učno delo, ekskurzije, zgodovinsko terensko delo, timsko delo ipd.

[1] ([#Xf4c8113f07524640efcbf4d5822e1fc633a9e60](#)) Skupni cilji izhajajo iz posameznih od osmih ključnih kompetenc, ki so opredeljene v Priporočilu Sveta EU o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje iz leta 2018. Te kompetence so: pismenost, večjezičnost, matematična, naravoslovna in inženirska kompetenca, digitalna in tehniška kompetenca, osebnostna in družbena kompetenca ter zmožnost pridobivanja novih kompetenc, aktivno državljanstvo ter kulturna zavest in izražanje (dostopno na: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8ckt4ac>).

[2] ([#X6ae359e89ea24432127ac5e463063b1e05d509f](#)) Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj (2022) (dostopno na: https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf).

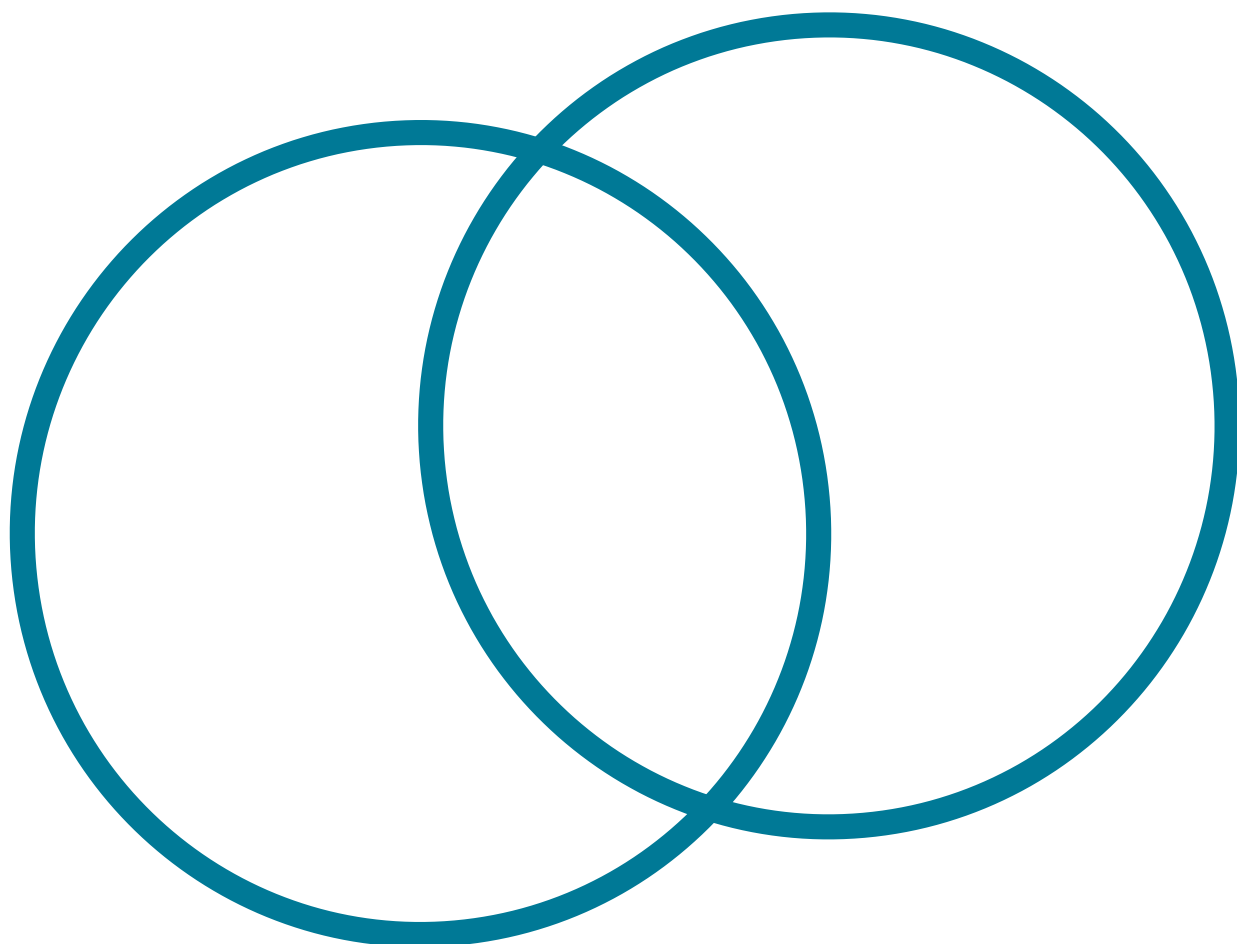
[3] ([#Xf0528bef64216d9d6f707b444a9ce269548b11a](#)) Anderson, L. W., Krathwohl, D. R idr. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev*. [Prevod Sonja Sentočnik]. Zavod RS za šolstvo.

[4] ([#Xc217c44f9d6f9d647df03178eb8b64fb8f54252](#)) Glede na namen delimo bralne učne strategije na: strategije ponavljanja (strategije, ki temeljijo na pomnjenju informacij), elaboracijske strategije (strategije, ki temeljijo na povezovanju novih informacij s predznanjem) in organizacijske strategije (strategije, ki temeljijo na zmanjšanju števila pridobljenih informacij).

ZGODOVINA

DRUGO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

ZANIMANJE ZA PRETEKLOST

OBVEZNO

OPIS TEME

Ljudi so kot razmišljujoča bitja že od nekdaj zanimali njihov izvor, razvoj in dejanja. Pri spoznavanju in pridobivanju odgovorov na številna vprašanja, ki si jih postavlja človek, nam pomaga zgodovina. Zgodovina je veda, ki raziskuje in razlaga preteklost. Pri tem tako kot druge znanstvene discipline uporablja zase značilne pristope in metodološka orodja ob uporabi zgodovinskih virov.

Tema uvaja ključne koncepte, razumevanje osnovnih strokovnih pojmov in definicij v zgodovinopisju, predstavlja temeljne zgodovinske vire in njihovo delitev ter pojasnjuje, kako nam pomagajo razumeti preteklost človeštva. Predstavlja tudi ustanove in kraje, kjer so ti viri shranjeni.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Raziskovalno področje zgodovinske znanosti,
- » Zgodovinski viri.

Namen uvodne teme je zelo pomemben, saj je treba pri učencih ozavestiti pomen zgodovine kot znanosti in hkrati spodbuditi zanimanje in motivacijo za učenje zgodovine.

Priporočene dejavnosti

Pri obravnavi teme je pomembno, da učitelj učencem na slikovit in praktičen način približa zgodovino in poklic zgodovinarja, pri čemer jih spodbuja k pogovoru in raziskovanju osebne zgodovine skupaj s sošolci, lahko tudi s starši in starimi starši. Pri tem lahko učenci iščejo in izbirajo, dokumentirajo ter na podlagi izdelane klasifikacije razvrščajo različne zgodovinske vire, ki jih najdejo v bližnji okolici (npr. doma, na terenu, v muzeju). Pomembno je, da učitelj učence navaja k utemeljevanju izbora in razvrstitve (npr. viri glede na obliko in vrsto: primarni, sekundarni viri, materialni, pisni, ustni viri). **SC** (5.2.2.1) **SC** (5.3.5.1) Učenci lahko s pomočjo starih družinskih fotografij izdelajo družinsko drevo, pri čemer se omejijo na obdobje zadnjih sto let (vključijo npr. tri do štiri generacije). Ob tem primerjajo poklice, osebne predmete, pripovedi o otroštvu in prepoznavajo lastne interese in želje. **SC** (3.1.3.1) Ob analizi in interpretaciji zgodovinskih virov učitelj spodbuja učence k izražanju lastnih občutij. **SC** (3.1.1.1)

Učitelj lahko organizira terensko delo, npr. učni sprehod po domačem naselju, kjer se hiše, spomeniki, napisi ponujajo kot muzej na prostem, ali obisk lokalnega pokopališča. Zanimiv vir za raziskovanje je lahko šolska ali župnijska kronika. Z obiskom šolske knjižnice učenci spoznavajo pomen različnih leksikonov in enciklopedij ter se seznanijo z osnovami iskanja knjižničnega gradiva (Cobiss+).

Izhajajoč iz lokalnega okolja in s pomočjo spletnih virov učenec spoznava ustanove, ki hranijo zgodovinske vire (arhivi, muzeji, arheološki parki). Učenec lahko s sošolci pripravi razredno ali šolsko razstavo, pri čemer izbrane predmete postavijo v zgodovinski kontekst. Pri delu z zgodovinskimi viri se vživlja v poklic zgodovinarja ter razvija razumevanje in pomen zgodovine za življenje. **SC** (5.1.3.1)

Pri metodologiji znanstvenega raziskovanja učitelj učence seznanja s pristopi in postopki zgodovinskega raziskovanja, ki jih prilagodi starostni stopnji učencev. To velja tudi za kriterije ugotavljanja verodostojnosti virov za raziskovanje, ki jih lahko oblikuje učitelj skupaj z učenci – tudi s pomočjo digitalnih orodij, ki omogočajo skupinsko objavlanje in urejanje dokumentov. Na podlagi kriterijev (npr. verodostojnost avtorja, aktualnost, zanesljivost vira) učenci vrednotijo zanesljivost posameznih virov. Učitelj o verodostojnih in neverodostojnih informacijah v zgodovinskih virih lahko načrtuje pouk tako, da organizira okroglo mizo ali vodi debatno delavnico (npr. pro et contra). Kot izhodišče za pogovor lahko uporabi spletni vir, npr. lažno novico. Kriterije in zanesljivost virov lahko preverja z interaktivnim kvizom. Z vključevanjem digitalne tehnologije pri pouku razvija digitalno kompetentnost ter navaja učence na rabo uporabnih spletnih iskalnikov. **SC** (4.1.2.1) Več o razvijanju digitalne kompetentnosti je učitelju na voljo v priložniku DigComp 2.2

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f215v89>).

Učitelj učence ozavešča, da je učenje vsebine pri predmetu zgodovina hkrati spoznavanje njegove strokovne terminologije, in jih skozi celotno učno obdobje navaja na ustrezno govorno in pisno raven strokovnega jezika. To se sklada tudi s skupnim ciljem s področja jezika o razvijanju in uporabi strokovne terminologije in jezika pri pouku, zato je pomembno, da učence navajamo na sistematično rabo šolskega učbenika kot osnovnega učila. **SC** (1.1.2.1)

Možne medpredmetne povezave: šolska knjižnica.

ZANIMANJE ZA PRETEKLOST

CILJI

Učenec:

○ spoznava raziskovalno področje zgodovine, poklic zgodovinarja in pomen razumevanja zgodovine za življenje;

SC (5.1.3.1 | 3.1.3.1)

○ razvršča in uporablja zgodovinske vire ter se seznanja z osnovami metodologije raziskovanja (zgodovinopisje);

SC (3.1.1.1 | 5.2.2.1 | 5.3.5.1)

○ sooblikuje kriterije za vrednotenje zanesljivosti danih zgodovinskih in digitalnih virov in informacij ter na podlagi teh kriterijev vrednoti njihovo zanesljivost;

SC (4.1.2.1)

O: ozavešča, da je učenje vsebine pri predmetu zgodovina hkrati spoznavanje, razumevanje in raba strokovne terminologije in jezika.

SC (1.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

pojasni, kaj je zgodovina, in razloži, zakaj je poznavanje preteklosti pomembno;

našteje in razvrsti zgodovinske vire glede na njihove značilnosti;

na konkretnem primeru opiše razliko med zgodovinskimi viri in navede, kje se ti nahajajo;

na svojem primeru in na podlagi zgodovinskih virov razloži postopke raziskovanja preteklosti;

našteje kriterije za vrednotenje zanesljivosti zgodovinskih in digitalnih virov in informacij;

z uporabo kriterijev oceni verodostojnost virov za raziskovanje lastne preteklosti in preteklosti svojih staršev ter starih staršev;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- zgodovina
- arheologija
- arhivi
- muzeji
- ponaredek
- primarni zgodovinski vir
- sekundarni zgodovinski vir
- vzrok – posledica
- kontinuiteta – sprememba
- podobnosti – razlike
- večperspektivnost
- značilnost zgodovinskega dogajanja

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

ZGODOVINSKI ČAS IN PROSTOR

OBVEZNO

OPIS TEME

Zgodovinsko dogajanje se je vedno odvijalo v določenem času in prostoru, zato je nujna seznanitev z osnovnimi časovnimi kategorijami. Na eni strani gre za stoletja in tisočletja, na drugi strani pa za daljša časovna obdobja, kakršna so prazgodovina, stari, srednji in novi vek ter novejša in sodobna zgodovina. Obenem je treba ozaveščati, da so različne kulture uporabljale različne koledarje in različne načine štetja let. Za razumevanje zgodovinskega dogajanja je nedvomno pomembno tudi dejstvo, da so se prostorski pogoji za človeka v preteklosti močno spreminjali. Skozi različna zgodovinska obdobja so se središča gospodarske in politične moči premikala in menjala.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Zgodovinski čas,
- » Zgodovinski prostor.

Tematski sklop obravnava pomembne cilje in vsebine, ki učence postopoma uvajajo v spoznanje, da so se zgodovinski dogodki, pojavi in procesi dogajali v konkretnem zgodovinskem času in prostoru.

Priporočene dejavnosti

Pri načrtovanju obravnave teme je še posebej pomembno, da učitelj predhodno preveri predznanje učencev o zgodovinskem času in prostoru, ki so ga učenci že usvojili.

Učitelj naj učencem na nazoren in praktičen način približa časovna obdobja in štetje let. Spodbuja naj jih k spoznavanju in proučevanju koledarja, lahko tudi na podlagi Luninih men. Učencem naj bo vedno dostopen časovni trak. Pod učiteljevim vodstvom ga lahko izdelajo sami ali skupaj s sošolci. Časovni trak lahko ustvarijo z digitalnim orodjem in zgodovinsko obdobje prikažejo z ustrezno digitalno vsebino (npr. sliko, spletno stranjo, videoposnetkom). Časovni trak lahko izdelajo v spletni učilnici ali pa ga tja le naložijo. Pri tem učitelj pri pouku sledi razvijanju digitalne kompetentnosti. (4.3.2.1) Več o razvijanju digitalne kompetentnosti je učitelju na voljo v priročniku DigComp 2.2 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ig0xayt>).

Učitelj učencem omogoči, da s pomočjo raznolikih virov spoznavajo najpomembnejše dogodke iz svetovne in slovenske ter madžarske zgodovine in jih umeščajo na časovni trak. Učitelj učence navaja na analizo, sintezo in interpretacijo uporabljenih zgodovinskih virov in slikovnega gradiva. (1.1.4.1)

Učitelj lahko učencem pripravi didaktično igro, pri kateri npr. razvrščajo določene gradbene dosežke v ustrezna zgodovinska obdobja (npr. megalitski spomeniki, piramide, gradovi, tovarne, jedrske elektrarne). Za bolj

vedoželjne lahko pripravi tudi umeščanje iznajdb ali izumov po stoletjih v obliki kviza (npr. parna lokomotiva, letalo, telefon, družabna omrežja). Pri tem naj upošteva specifične lokalnega okolja, npr. domači kraj pred sto, petdesetimi, tridesetimi leti in danes.

Učitelj učencem predstavi zgodovinski atlas in jih spodbuja k njegovi rabi. Pri tem učenci ozaveščajo, da so isti geografski prostor tekom zgodovine zaznamovale različne kulturne, politične in gospodarske značilnosti; ob izbranih primerih razmišljajo in kritično presojujejo kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin na življenjski prostor skozi različna zgodovinska obdobja. **SC** (2.2.1.2)

ZGODOVINSKI ČAS IN PROSTOR

CIJJI

Učenec:

- : spoznava, kaj je zgodovinski čas, se orientira na časovnem traku in se seznanja z zgodovinskimi obdobji;
- : izdelava časovni trak z digitalnim orodjem in posamezno zgodovinsko obdobje prikaže z ustrezno digitalno vsebino (slika, spletna stran, videoposnetek ipd.);
SC (4.3.2.1)
- : raziskuje, kako se je življenjski prostor človeka spreminjal v različnih zgodovinskih obdobjih;
SC (2.2.1.1)
- : izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, analizira in kritično vrednoti ter informacije uporablja v govornem in pisnem sporočanju.
SC (1.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše pomen koledarja in pojasni razloge za različna štetja let;

zna naštetih zgodovinska obdobja in jih časovno razvrsti;

se zna orientirati na časovnem traku;

posameznemu letu zna določiti stoletje in tisočletje;

na primeru (domačega kraja ali širše okolice) pojasni, kako se je življenjski prostor človeka spreminjal skozi čas;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ stoletje ◦ tisočletje ◦ časovni trak ◦ življenjski prostor človeka ◦ koledar ◦ štetje let ◦ pred našim štetjem / naše štetje ◦ zgodovinska obdobja

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

ČLOVEK OD PRAZGODOVINE DO PRVIH CIVILIZACIJ

OBVEZNO

OPIS TEME

V prvem in najdaljšem obdobju človeške zgodovine spremljamo začetne korake človeške vrste in se seznanimo s preteklostjo, ki jo lahko rekonstruiramo le na podlagi materialnih virov. Zato je to obdobje uvod v zgodovino človekovega bivanja in delovanja, ki je zajemalo prve skupnosti, boj z naravo in boj za obstanek vrste. Prva odkritja in uporaba preprostega orodja in orožja v kamenu in kovinskih dobah so človeški vrsti zagotovili prednost v primerjavi z ostalimi živimi bitji na Zemlji. Razvoj se je okreplil z neolitsko revolucijo in nastankom prvih civilizacij ob velikih rekah. S pojavom pisav in postavitvijo družbene strukture se je končala prazgodovina in začela se je zgodovina v ožjem pomenu, kar pa se ni zgodilo na vseh koncih sveta sočasno.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Razvoj človeka,
- » Življenje v prazgodovini,
- » Nastanek in značilnosti prvih civilizacij,
- » Dediščina prvih civilizacij.

Pri obravnavi teme učitelj učence postopoma uvaja v obravnavo najstarejšega obdobja človeške zgodovine, pri čemer se izogne podrobnostim razvoja človeške vrste. Večji poudarek kot razvoju človeške vrste nameni spremembam v načinu življenja in vpliv na okolje v različnih prazgodovinskih obdobjih. Pri obravnavi prvih civilizacij se osredotoča na območje rodovitnega polmeseca. Pri tem je potrebno ozaveščanje o raznolikosti razvoja v posameznih delih sveta. Učitelj je pozoren predvsem na sočasnost svetovnega zgodovinskega dogajanja z dogajanjem na današnjem slovenskem ozemlju (npr. v času bronaste dobe na današnjem slovenskem ozemlju v Egiptu gradijo piramide).

Priporočene dejavnosti

Učitelj naj pri pouku za boljšo ponazoritev in doživljanje uporablja raznolike avdiovizualne vire (slike, ilustracije, rekonstrukcije, virtualne sprehode po muzejih ali ostankih v naravi, odlomke igrano-dokumentarnih filmov in izobraževalnih oddaj).

Spodbujamo aktivne in sodelovalne učne oblike. Učenci lahko samostojno raziskujejo in izdelujejo (npr. maketo, časovni trak, dnevniški zapis, e-knjigo, razstavo), končni izdelek pa predstavijo v razredu. Izdelek lahko dokumentirajo, shranijo in posredujejo v digitalni obliki (s pomočjo USB naprave, preko prenosnega diska, oblaka, e-pošte, spletne učilnice). Pri tem učitelj pri učencih razvija digitalno kompetentnost. (4.1.3.1) Več o

razvijanju digitalne kompetentnosti je na voljo v priročniku DigComp 2.2

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/Oj1a0qo>).

Učitelj učence spodbuja k obisku muzejev, tudi virtualnih, arheoloških parkov in zbirk na temo prazgodovine in prvih visokih civilizacij. Učenci, ki so že obiskali obravnavane kraje, kot npr. koliščarsko naselje, Egipt, lahko pripravijo predstavitev za sošolce. Pri tem jih učitelj ozavešča o raznolikosti razvoja v posameznih delih sveta. **SC** (3.3.1.2)

Učitelj pri učencih razvija tudi kompetenco kritičnega mišljenja in vrednotenja na podlagi zbiranja in analiziranja različnih zgodovinskih virov, s pomočjo katerih ovrednotijo vplive delovanja posameznika in družbenih skupin na okolje. **SC** (2.2.2.1)

Možne medpredmetne povezave: geografija (branje in razumevanje zemljevidov, položaj prvih civilizacij), šolska knjižnica (pouk z uporabo knjižničnega gradiva, npr. dediščina prvih civilizacij).

ČLOVEK OD PRAZGODOVINE DO PRVIH CIVILIZACIJ

CILJI

Učenec:

- : spoznava proces razvoja človeka, ki je pripeljal do homo sapiens sapiensa;
- : raziskuje načine življenja v posameznih obdobjih prazgodovine in jih primerja med sabo;
- : spoznava, kje so se razvile prve civilizacije in kaj je omogočilo njihov nastanek in razvoj, ter ovrednoti njihove ključne značilnosti;
SC (3.3.1.2)
- : zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje podatke o izbrani civilizaciji območja rodovitnega polmeseca v obliki dokumenta in ga odda na dogovorjeno mesto (npr. shrani na USB, trdi disk, oblak in pošlje učitelju na e-naslov, odda v spletni učilnici, shrani v oblak) tako, da ga zna kasneje tudi najti;
SC (4.1.3.1)
- : kritično vrednoti vplive delovanja posameznika in družbenih skupin na okolje.
SC (2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

s pomočjo vizualnega prikaza pojasni razvoj človeka do homo sapiens sapiensa;

opiše življenje lovcev in nabiralcev, življenje po stalni naselitvi in življenje v dobi kovin;

primerja življenje ljudi v različnih prazgodovinskih obdobjih;

opiše posledice stalne naselitve in posledice odkritja kovin na spremembo življenja ljudi in okolja;

navede najpomembnejše najdbe na današnjem slovenskem ozemlju iz prazgodovine;

na zemljevidu pokaže, kje so nastale prve civilizacije, poimenuje ozemlja in pojasni, zakaj prav tam;

na primeru razloži značilnosti prvih civilizacij;

oceni dosežke prvih civilizacij za sedanji čas;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- homo sapiens
- kamena doba
- dobe kovin
- neolitska revolucija
- družbena ureditev
- civilizacija
- država
- dosežki prvih civilizacij
- pisava
- namakalno poljedelstvo
- območje rodovitnega polmeseca
- arheološke najdbe na današnjem slovenskem ozemlju

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

KAJ SO NAM ZAPUSTILI PRAZGODOVINSKI LJUDJE

IZBIRNO

OPIS TEME

Arheološke najdbe, kot so jamske slike, kipci Vener in različni vsakdanji predmeti, nam pričajo o življenju človeka v prazgodovini in njegovemu ustvarjanju. Poseben pomen so imeli megalitski spomeniki, ki so jih uporabljali za grobnice ali v verske namene. Pojav kovin je prinesel dodatne medije za izdelavo umetniških izdelkov, razvije se situlska umetnost. Človek je že zelo zgodaj poznal glasbo in ples. Umetnost prazgodovinskih ljudi je bila tesno povezana z njihovimi verskimi in duhovnimi prepričanji. Prvi ljudje so poskušali naravne pojave razložiti z delovanjem nadnaravnih sil.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Pomen arheoloških najdb pri raziskovanju in razumevanju prazgodovine,
- » Kultura, umetnost in duhovni svet prazgodovinskih ljudi.

Priporočene dejavnosti

Učitelj naj izbirno temo obravnava z aktivno udeležbo učencev. V ta namen skupaj z njimi izbira didaktične pristope, ki omogočajo raznolike oblike skupinskega dela v obliki projektnega in raziskovalnega dela. Učenci tako krepijo sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v razredu. **SC** (3.3.3.2) Pouk v razredu lahko poteka v kombinaciji s terenskim delom, npr. obisk muzeja, arheološkega parka na prostem, lahko pa organiziramo obisk strokovnih delavcev muzeja na šoli, muzej v kovčku ali delo v šolski knjižnici. Pouk omogoča avtentične učne situacije, npr. vživljanje v vlogo arheologa, kustosa. Pri pouku svetujemo uporaba raznolikih avdiovizualnih virov. **SC** (1.1.4.1)

Učenci naj spoznavajo, raziskujejo in poustvarjajo umetnost prazgodovinskega človeka, lahko izdelajo replike jamskih poslikav, kipcev, situl, nakita ipd. Slednje lahko tudi ilustrirajo, pripravijo razstavo, oblikujejo turistični vodnik ali oblikujejo krajšo digitalno predstavitev prazgodovinske umetnosti ali izbranega prazgodovinskega obdobja s pomočjo digitalnih orodij. Pri tem se v največji možni meri uresničujejo kompetence s področja jezika, kulture in umetnosti ter digitalizacije. **SC** (1.3.2.1) **SC** (1.3.3.1) **SC** (4.3.2.1)

Možne medpredmetne povezave: likovna umetnost (področja umetnostne zgodovine, izdelava replik, ilustriranje), tehnika in tehnologija (izdelava makete, replike, nakita), šolska knjižnica, dan dejavnosti.

KAJ SO NAM ZAPUSTILI PRAZGODOVINSKI LJUDJE

CILJI

Učenec:

- : spoznava naravo arheoloških najdb in njihov pomen za raziskovanje obdobja pred pisavo;
- : s pomočjo raznolikih bralnih gradiv raziskuje in spoznava kulturo in umetnost prazgodovine ter povezanost človeka z naravo in duhovnim svetom;
● SC (1.3.2.1 | 1.1.4.1 | 3.3.3.1)
- : s pomočjo spletnih strani ali drugih virov oblikuje krajšo digitalno predstavitev prazgodovinske umetnosti ali izbranega obdobja prazgodovine in jo predstavi sošolcem;
● SC (4.3.2.1)
- I: s pomočjo raznolikih materialov poustvarja umetnost prazgodovinskega človeka, (izdela ali ilustrira replike jamskih poslikav, kipcev, situl, piščali) in izdelke predstavi na šolski razstavi.*
● SC (1.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- razloži, kako arheološke najdbe vplivajo na razumevanje zgodovine pred nastankom pisave;
- pojasni in primerja različne umetnostne stvaritve in arhitekturne dosežke skozi obdobje prazgodovine;**
- navede načine verovanj in razloži razloge za predstave prazgodovinskega človeka o naravnih pojavih;
- spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).**

TERMINI

- neandertalčeva piščal   ○ jamske slike   ○ kipec Venere   ○ žarni grob   ○ situlska umetnost   ○ megalitska kultura
- duhovni svet

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

KAKO SO NASTALA ČUDESA SVETA V ZGODNJIH CIVILIZACIJAH

IZBIRNO

OPIS TEME

Območje nastanka prvih civilizacij je tesno povezano z naravnimi danostmi in posebnostmi, ki so vplivale na razvoj naprednega kmetijstva. Ta je privedel do povečanja pridelave hrane in naraščanja prebivalstva, presežek proizvedene hrane pa je omogočil razvoj različnih poklicev, ki niso skrbeli le za osnovno preživetje. To je pripeljalo do delitve dela in pojava zasebne lastnine ter razslojevanja družbe. Nastale so prve civilizacije, ki so se oblikovale v državne tvorbe. Za civilizacije je značilno verovanje v bogove (politeizem in monoteizem), razvoj pisave in pogosto božanski kult vladarja. Razvoj se kaže tudi v arhitekturi in znanosti. Gradili so objekte, ki so s svojo velikostjo in zahtevnostjo gradnje predstavljali prava čudesa sveta.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Prostor in čas nastanka izbrane civilizacije starega veka,
- » Družba izbrane civilizacije starega veka,
- » Znanstveni, umetniški in gradbeni dosežki izbrane civilizacije starega veka,
- » Duhovni svet izbrane civilizacije starega veka.

Učitelj je pri obravnavi pozoren na družbeno strukturo, znanstvene, gradbene in kulturne dosežke, hkrati pa tudi na kompleksnost naravnih pojavov, prepoznavanje naravnih virov in vpliv človeka na naravo. Če je izbrana civilizacija z območja rodovitnega polmeseca, načrtuje obravnavo tako, da se znanje poglobi. Lahko pa obravnava civilizacijo, ki ne spada v območje rodovitnega polmeseca, npr. stara Indija, Kitajska ali staroselske civilizacije v Ameriki.

Priporočene dejavnosti

Pri obravnavi teme svetujemo, da učitelj izbere staro civilizacijo, ki jo učenci raziskujejo s pomočjo raznolikih virov in v obliki projektne učnega dela, ki omogoča sodelovalne oblike učenja. **SC** (3.3.3.2) Učitelj skupaj z učenci načrtuje, katero civilizacijo bodo izbrali, didaktične pristope, ki omogočajo raznolike aktivne učne oblike, in s katerimi dokazi bodo učenci izkazali usvojeno znanje.

Svetujemo obisk muzeja ali delo v šolski knjižnici. Pri raziskovanju izbrane zgodnje civilizacije s pomočjo raznolikih virov so učenci pozorni na kompleksnost naravnih pojavov, prepoznavanje naravnih virov in vpliv človeka na naravo ter družbeno strukturo, znanstvene in kulturne dosežke. **SC** (2.1.3.1)

Učenci lahko poustvarjajo gradbene dosežke, izume starega sveta ali predmete za vsakdanjo rabo, npr. replike glasbil, keramičnih izdelkov in kipcev. Delo lahko poteka tudi v obliki dneva dejavnosti, ki omogoča priložnost za medpredmetne povezave, timski pouk ter raznolike načine izkazovanja znanja (izdelava družabne igre, turističnega vodiča, makete, priprava kviza, razstave ipd.).

Učenci lahko z učiteljevo pomočjo pripravijo predstavitev znanstvenih, umetniških in gradbenih dosežkov izbrane civilizacije z digitalnim orodjem, pri čemer uresničujejo kompetence s področja kulture, umetnosti in digitalizacije. **SC** (1.3.2.1) **SC** (1.3.3.1) **SC** (4.3.2.1)

Možne medpredmetne povezave: tehnika in tehnologija (izdelava makete, replike, nagrobne maske), likovna umetnost (področja umetnostne zgodovine, izdelava replik, ilustriranje), slovenščina in šolska knjižnica (književna besedila prvih civilizacij), dan dejavnosti.

KAKO SO NASTALA ČUDESA SVETA V ZGODNJIH CIVILIZACIJAH

CILJI

Učenec:

○ raziskuje območje nastanka izbrane zgodnje civilizacije, naravne danosti in njeno družbeno strukturo;

SC (2.1.3.1)

○ raziskuje in spozna znanstvene in kulturne dosežke izbrane zgodnje civilizacije;

SC (1.3.2.1 | 3.3.3.1)

○ s pomočjo spletnih strani ali drugih virov oblikuje krajšo digitalno predstavitev izbrane zgodnje civilizacije in pojasni izbor izbranih spletnih virov;

SC (4.3.2.1)

! s pomočjo raznolikih materialov poustvarja umetnost izbrane zgodnje civilizacije.

SC (1.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

s pomočjo zemljevida opredeli območje in opiše pogoje nastanka izbrane civilizacije;

pojasni in primerja vlogo ter medsebojne odnose družbenih slojev;

s pomočjo slikovnega gradiva opiše pomembnejše znanstvene ter gradbene dosežke izbrane zgodnje civilizacije;

opiše religijo izbrane zgodnje civilizacije;

na primeru izbrane zgodnje civilizacije razloži značilnosti njene umetnosti;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ družbena piramida ◦ razslojevanje ◦ politeizem ◦ monoteizem ◦ arhitektura

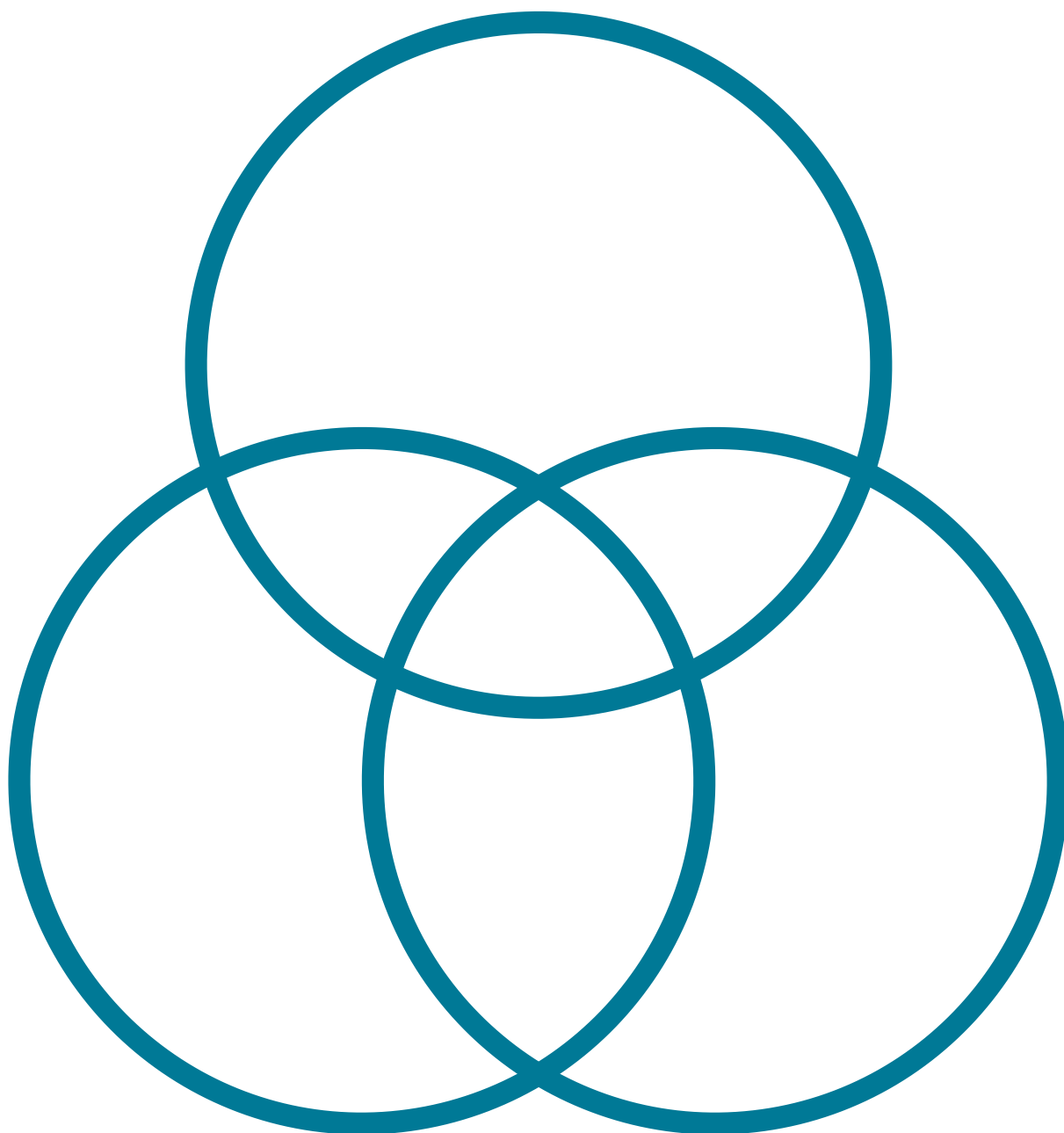
PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

ZGODOVINA

TRETJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

ANTIČNA DRUŽBA IN CIVILIZACIJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Obdobje antike zajema grško in rimsko civilizacijo, ki sta močno spremenili podobo evropskega in sredozemskega prostora. Politični in kulturni razvoj so sprva zaznamovali Grki, ki so z organiziranjem življenja v mestni skupnosti postavili temelje poznejših družbenih ureditev, npr. demokracije. V obdobju helenizma po osvojitvah Aleksandra Velikega sta se grška kultura in znanje širila na vzhod, na zahodu pa so grške pridobitve posvojili Rimljani. Rim, na začetku kraljevina, je vzpostavil republiko, ki je zaradi obsežnih osvojitvev prešla v imperij in novo spremembo oblike vladavine – cesarstvo. Dolgotrajno obdobje sorazmernega miru in skupni kulturni prostor sta bila odskočna deska za širjenje krščanstva. Ob pojavu novih ljudstev na mejah države je razvoj na zahodu in vzhodu rimskega imperija tekel različno. Antično obdobje je zaznamovalo tudi današnje slovensko ozemlje, kar se kaže na področju materialne dediščine in kulture nasploh.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Nastanek grških mestnih držav (polis) in grška kolonizacija,
- » Med demokracijo in tiranijo,
- » Življenje v stari Grčiji (primer Aten in Šparte – družba (svobodni, nesvobodni), vloga ženske, moškega, vzgoja otrok),
- » Kultura, znanost in miselni svet starih Grkov,
- » Grško-perzijske vojne in zlata doba Aten,
- » Zaton grških polis in vzpon Makedonije,
- » Aleksander Veliki in helenizem,
- » Dosežki grške civilizacije in njen pomen za evropski prostor,
- » Nastanek Rima na večetničnem Apeninskem polotoku in obdobje kraljevine,
- » Obdobje republike, njene značilnosti in družbena ureditev,
- » Širjenje Rima, rimska vojska in imperij,
- » Obdobje cesarstva in rimski mir,
- » Življenje v starem Rimu,

- » Antična religija, nastanek in širjenje krščanstva,
- » Razpad rimskega imperija,
- » Znanstveni in kulturni dosežki ter dediščina rimske civilizacije in njen pomen za evropski prostor,
- » Rimska kulturna dediščina na današnjem slovenskem ozemlju.

Priporočene dejavnosti

Tematski sklop obravnava obdobje, ki je močno vplivalo na današnjo evropsko civilizacijo, zato naj učitelj učence ozavešča o bistvenih antičnih dosežkih s poudarkom na vplivu antične civilizacije na današnji slovenski prostor. Za učenje in raziskovanje lahko učenci uporabljajo številne avdiovizualne in multimodalne vire. Priporočamo, da se učenci ob literarnih, arhitekturnih in likovnih antičnih delih vživljajo v življenje ljudi tistega časa, s pomočjo del spoznajo njihove dosežke in jih primerjajo. (1.1.4.1)

Učitelj lahko organizira delo tako, da si učenci ogledajo posamezne ostanke antične civilizacije (na terenu ali v muzeju), jih dokumentirajo in na zanimiv način predstavijo, npr. v obliki foto zgodbe, dokumentarnega prispevka, galerijske postavitve, kviza, interaktivnega zemljevida.

S pomočjo različnih bralnih učnih strategij učenci na konkretnih primerih raziskujejo značilnosti posamezne vladavine ter si tako bolj nazorno predstavljajo razliko med demokracijo in tiranijo, republiko in cesarstvom, mestno državo in imperijem. Berejo in analizirajo lahko antična besedila (mite) in preko različnih virov spoznajo Sokrata, Perikleja, Aleksandra Makedonskega, Julija Cezarja in Oktavijana. Učenci jih lahko predstavijo s pomočjo interaktivnih orodij. (1.2.1.5) (1.2.2.2)

S pomočjo zemljevidov pri pouku obravnavajo grško-perzijske vojne, Aleksandrova osvajanja in punske vojne. Pozornost z vojnega dogajanja usmerimo tudi na vpliv vojne in miru na razvoj antičnega sveta, pri čemer upoštevamo povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. (2.2.1.1) Učenci lahko potek dogajanja ponazorijo s pomočjo nemih zemljevidov ali časovnega traku.

Učenci lahko s pomočjo digitalne tehnologije zbirajo, izbirajo in kritično vrednotijo informacije in zgodovinske vire o antiki, npr. o arhitekturi, trgovini, kulturi, zabavi, ter zbrane podatke predstavijo s pomočjo digitalnih orodij (npr. e-plakat, e-knjiga, e-časovni trak, interaktivni zemljevid, videoposnetek). (4.1.1.1) (4.3.2.1)

Možne medpredmetne povezave: domovinska in državljanska kultura in etika (npr. obravnava demokracije), slovenščina (npr. branje in razumevanje odlomkov antičnih del), geografija (npr. branje, razumevanje in uporaba zemljevidov).

Možno je medpredmetno povezovanje z likovno umetnostjo, tehniko in tehnologijo, matematiko, gledališko vzgojo, gospodinjstvom, športom kot dan dejavnosti (npr. antični dan).

ANTIČNA DRUŽBA IN CIVILIZACIJA

CILJI

Učenec:

- : spoznava vzpon grške in rimske civilizacije;
- : ugotavlja značilnosti antične družbene in državne ureditve ter ju primerja z današnjo;
- : spoznava, da je bilo v času antične družbe človekovo dostojanstvo odvisno od premoženja in družbenega statusa;
● SC (1.2.2.2 | 1.2.1.5)
- : raziskuje, kako sta vojna in mir prispevala k razvoju antične družbe;
● SC (2.2.1.1)
- : se seznanja z antičnim kulturnim, miselnim in znanstvenim svetom;
- : s pomočjo digitalne tehnologije išče, bere, izbira in kritično vrednoti različne informacije in zgodovinske vire o antiki (npr. o arhitekturi, trgovini, kulturi, zabavi) ter jih predstavi s pomočjo elektronskega medija.
● SC (4.1.1.1 | 4.3.2.1 | 1.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

na zemljevidu opredeli geografski prostor grške in rimske civilizacije;

pojasni glavne mejnike razvoja grškega in rimskega sveta;

s pomočjo virov opiše glavne značilnosti življenja starih Grkov in Rimljanov in jih primerja med sabo;

pojasni razliko med življenjem svobodnega in nesvobodnega človeka antične družbe;

na primeru loči demokracijo od tiranije in diktature, republiko od monarhije, mestno državo od imperija;

opíše bistvene značilnosti atenske demokracije in pojasni podobnosti in razlike z moderno obliko demokracije;

navede glavne vojaške spopade v antiki, razloži razloge zanje in opiše njihove politične posledice;

na izbranem primeru pojasni pomen miru in vojne za gospodarski in kulturni razvoj antične družbe;

s pomočjo virov predstavi najpomembnejše znanstvene in kulturne dosežke antične civilizacije in navede njene najvidnejše predstavnike;

pojasni pomen antične civilizacije za evropski prostor;

pojasni glavne spremembe, ki so jih Rimljani prinesli na ozemlje današnje Slovenije;

s pomočjo virov navede ključne elemente, ki so ljudi povezovali v skupnost;

opiše osnovne značilnosti antičnega politeizma in osnovne značilnosti krščanstva;

našteje in predstavi ostanke antične dediščine v lokalnem in širšem prostoru na današnjem slovenskem ozemlju;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ polis (mestna država) ◦ tiranija ◦ demokracija ◦ republika ◦ monarhija ◦ imperij ◦ helenizem ◦ antična kultura ◦ sužnjelastništvo ◦ rimski mir ◦ krščanstvo

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

ŽIVLJENJE IN MISELNOST V SREDNJEM VEKU

OBVEZNO

OPIS TEME

Obdobje srednjega veka se deli na zgodnji, visoki in pozni srednji vek. Gre za obdobje celega tisočletja od velikih selitev ljudstev do odkritja Novega sveta. Evropski srednji vek sta zaznamovala razvoj fevdalizma in vzpostavitev novih hierarhičnih odnosov v družbi. Pri tem je pomembno vlogo odigrala Cerkev. Srednjeveški evropski prostor sta poleg frankovske države zaznamovali tudi bizantinska in arabska kultura. V vzhodnoalpskem prostoru so nastale prve slovanske kneževine, ki so v zgodnjem srednjem veku prišle v zahodnoevropski kulturni krog. Življenje različnih družbenih slojev se je v tem času razlikovalo, fevdalcem in podložnikom se je v visokem srednjem veku pridružilo meščanstvo, kar je pomenilo novo dinamiko življenja. Napredek v gospodarstvu in miselnosti je bil še dolga stoletja bolj počasen in vsakdanje življenje je bilo za večino ljudi zelo težko. Vse to se je odražalo tudi v usmerjenosti družbe v onostranstvo.

Tema obsega tudi obdobje od izvora madžarskega ljudstva do preseljevanja, naselitve in ustanovitve države. Namen teme je umestiti Kraljevino Madžarsko v politični zemljevid takratne Evrope. Obenem učenci spoznajo, kako je naselitev Madžarov v Panonsko nižino vplivala na tam živeče Slovane.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Preseljevanje ljudstev,
- » Politični zemljevid po preseljevanju ljudstev,
- » Naselitev Slovanov v vzhodne Alpe in oblikovanje prvih kneževin,
- » Frankovska država in Karel Veliki,
- » Oblikovanje fevdalne družbene ureditve,
- » Karantanija,
- » Pokristjanjevanje alpskih Slovanov in njihova vključitev v zahodnoevropski kulturni prostor,
- » Sveto rimsko cesarstvo in oblikovanje zgodovinskih dežel na današnjem slovenskem ozemlju,
- » Vplivne plemiške rodbine na današnjem slovenskem ozemlju,
- » Razvoj srednjeveških mest in podeželja,
- » Vloga srednjeveške Cerkve,

- » Vpliv bizantinske in arabske kulture na evropski prostor,
- » Življenje (in miselni svet) v srednjem veku,
- » Dosežki in dediščina srednjega veka,
- » Naselitev Madžarov in ustanovitev države.

Priporočene dejavnosti

Učitelj naj pri obravnavi tematskega sklopa o srednjem veku vključuje številne srednjeveške ostanke, kot so književna, likovna, arhitekturna ter druga umetniška dela, preko katerih se učenci lažje vživljajo v življenje ljudi tistega časa in spoznajo (doživljajo) srednjeveško dediščino kot pomemben del naše preteklosti. Pri vživljanju v srednjeveško miselnost in način življenja si lahko pomagajo z ogledom odlomka ustreznega filma, obiskom muzeja, samostana ali gradu, predvsem pa z aktivnimi učnimi metodami, npr. napišejo srednjeveško listino v gotici, raziskujejo srednjeveške grbe in oblikujejo svoj družinski grb (pri tem si lahko pomagajo s portalom Sledipreteklosti), pripravijo meni srednjeveške grajske pojedine, program kulturne prireditve, viteškega turnirja ali srednjeveškega sejma, opišejo urnik srednjeveškega meniha, delovni teden kmeta ali dnevniški zapis viteza, opišejo srednjeveški ljudski običaj. Učenci lahko izberejo različne oblike predstavitve, npr. publikacije, videoposnetke, reportaže, igro vlog, različne oblike e-predstavitve ali organizirajo srednjeveški dan.

Učenci s pomočjo raznolikih primarnih in sekundarnih virov raziskujejo življenje, delovanje in vpliv vidnejše plemiške družine iz ožjega ali širšega lokalnega okolja (npr. Habsburžane, celjske grofe, goriške grofe ali druge, lokalno pomembne plemiške družine). Ob tem lahko spoznavajo srednjeveško kolonizacijo, nastanek srednjeveških mest in samostanov, vzpostavitev prometnih poti in kritično presojo vpliv tega razvoja na okolje in današnjo podobo pokrajine. (2.2.2.1)

Učitelj lahko organizira terensko delo ali učni sprehod ter usmerja učence k aktivnemu opazovanju in raziskovanju lokalnega okolja, k dokumentiranju in predstavljanju (npr. z risanjem, skiciranjem, fotografiranjem, snemanjem, opisovanjem) srednjeveških materialnih in drugih ostankov (gradov, srednjeveških mestnih jeder, cerkev, fresk itd.). Pri tem lahko uporablja sodobna digitalna orodja (tudi umetno inteligenco). (4.1.1.1)
 (4.2.2.1) Pri razvijanju digitalne kompetentnosti je učitelju v pomoč priročnik DigComp 2.2 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f8qkhye>). Pri tem učenci razvijajo tudi pozitiven odnos do gibanja.
 (3.2.1.2)

Pri obravnavi srednjeveške dediščine učitelj usmerja učence k izzivom, pomembnim za lokalno in širšo skupnost, npr. učenci na konkretnem primeru izdelajo načrt z opredeljenimi cilji in nalogami, kako ohranjati in predstavljati srednjeveško kulturno dediščino. Ob tem do nje vzpostavljajo pozitiven odnos. (1.3.1.1)
 (2.1.1.1) (5.3.2.1)

Za prostorsko in časovno razumevanje srednjeveškega dogajanja (npr. pri obravnavi preseljevanja ljudstev, oblikovanju nove politične podobe Evrope, razvoju trgovine in mest) učitelj vključuje v pouk rabo zgodovinskega atlasa oziroma uporabo tematskih, nemih in interaktivnih zemljevidov ter izdelavo časovnih trakov.

Možne medpredmetne povezave: geografija (branje, razumevanje in uporaba tematskih zemljevidov pri obravnavi npr. preseljevanja ljudstev, oblikovanja nove politične podobe Evrope, razvoja trgovine in mest),

slovenščina, madžarščina ali šolska knjižnica (branje odlomkov rokopisov, npr. Brižinskih spomenikov, ali ljudskih besedil), likovna umetnost (opazovanje, doživljanje in poustvarjanje umetniških del).

ŽIVLJENJE IN MISELNOST V SREDNJEM VEKU

CILJI

Učenec:

- spozna vzroke in posledice velikih selitev ljudstev v evropskem prostoru;
- spozna novo politično podobo Evrope v srednjem veku;
- seznanja se s frankovsko in karantansko družbeno in državno ureditvijo;
- raziskuje življenje družbenih slojev v visokem in poznem srednjem veku;
- SC (2.2.2.1)
- seznanja se s pomenom bizantinske, arabske in frankovske kulture in znanosti za evropski prostor;
- spozna in podoživlja ostanke srednjeveške dediščine kot pomembnega dela naše preteklosti ter oblikuje predloge za njeno varovanje in ohranjanje;
- SC (1.3.1.1 | 5.3.2.1 | 2.1.1.1 | 3.2.1.2)
- s pomočjo digitalne tehnologije išče in izbira različne informacije in zgodovinske vire o srednjeveški dediščini v ožjem in širšem okolju, jih dokumentira in z ustreznim digitalnim orodjem deli z drugimi, pri čemer razume pomen avtorskih pravic, ki jih ustrezno navaja.
- SC (4.1.1.1 | 4.2.2.1)
- spozna izvor, pradomovino, smeri preseljevanja in naselitev madžarskega ljudstva;
- se seznanja s pomenom obdobja poglavarjev pri oblikovanju države;
- spozna Kraljevino Madžarsko v času Štefana I.;
- se seznanja z zakoni Ladislava I. in Kolomana pri ureditvi fevdalnega reda;
- spozna vzroke in posledice vdora Mongolov;
- se seznanja z družbenogospodarskimi značilnostmi Madžarske v obdobju Arpadovcev.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede in razloži vzroke za selitve ljudstev na prehodu iz antike v srednji vek;

na zemljevidu pokaže in poimenuje smeri selitev germanskih, slovanskih in drugih ljudstev na ozemlje nekdanjega rimskega cesarstva;

pojasni družbene, gospodarske in politične posledice preseljevanja ljudstev v zahodnem in vzhodnem delu nekdanjega rimskega cesarstva;

na zemljevidu pokaže in poimenuje nove politične sile v Evropi in Sredozemlju po preseljevanju ljudstev; poimenuje prve slovanske kneževine v vzhodnoalpskem prostoru;

s pomočjo zemljevida opiše obseg karolinške države in navede državne tvorbe, ki so izšle iz nje;

pojasni nastanek Svetega rimskega cesarstva in politični razvoj vzhodnoalpskega prostora v njem;

na zemljevidu poimenuje zgodovinske dežele na današnjem slovenskem ozemlju;

s pomočjo zemljevida primerja politično podobo Evrope in Sredozemlja ob koncu srednjega veka;

na primeru frankovske države opiše strukturo in delovanje fevdalne družbe in srednjeveške države;

opiše karantansko družbo in ureditev;

pojasni in primerja karantansko in frankovsko družbo ter družbeno ureditev;

razloži vzroke za nastanek srednjeveških mest in njihovo vlogo pri razvoju srednjeveškega gospodarstva;

opiše življenje srednjeveških družbenih slojev;

navede vidnejše plemiške družine, ki so delovale na območju današnjega slovenskega ozemlja;

opiše vlogo Cerkev in vere v srednjem veku;

pojasni vpliv Karla Velikega na kulturne dosežke evropskega zgodnjega srednjega veka;

na primerih prepozna in opiše srednjeveško umetnost;

opiše vpliv bizantinske in arabske kulture na srednjeveško Evropo;

na zemljevidu pokaže pradomovino Madžarov in navede smeri preseljevanja ter naselitev v Panonsko nižino;

pojasni okoliščine, ki so vplivale na ustanovitev madžarske države;

opiše ureditev države v času kralja Štefana I.;

na primeru vladavine Ladislava I. in Kolomana razloži utrditev fevdalnega reda v času dinastije Arpadovcev;

opiše posledice vdora Mongolov;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- preseljevanje ljudstev
- kneževine
- Karniola
- Karantanija
- pokristjanjevanje
- fevdalizem
- srednjeveška kolonizacija
- dežele
- meščanstvo
- srednjeveška miselnost
- srednjeveška znanost in kultura
- primogenitura

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

SVET NA PREHODU V ZGODNJI NOVI VEK

OBVEZNO

OPIS TEME

Obdobje so zaznamovane velike družbene spremembe. Tehnične izboljšave so omogočile odkritja novih pomorskih poti in razvoj čezmorske trgovine, kar je privedlo do bogatenja zahodnoevropskih držav. Odkritja so omogočila izmenjavo kulturnih in znanstvenih dosežkov in dobrin ter povzročila velike demografske spremembe. Gospodarske spremembe, ki jih je prinesel zgodnji kapitalizem, so vplivale tudi na spremembe v družbi. Obdobje renesanse in humanizma sta v ospredje postavila zanimanje za človeka in svet okoli njega. Z razvojem tiskarskega stroja so se začele širiti ideje in spoznanja številnih znanstvenikov. Začelo se je versko gibanje reformacija, ki je imelo globoke verske, družbene in politične posledice. Pripeljalo je do ustanovitve številnih protestantskih cerkva in do nove verske raznolikosti v Evropi. Reformacija je spodbujala pismenost v ljudskem jeziku in izobrazbo med verniki ter omogočila oblikovanje slovenskega knjižnega jezika.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Geografska odkritja in osvajanja,
- » Menjava dobrin in oblikovanje prvih kolonialnih imperijev,
- » Trgovski trikotnik in trgovina s sužnji,
- » Začetki in razvoj zgodnjega kapitalizma,
- » Renesansa in humanizem,
- » Doba Hunyadijev na Madžarskem,
- » Potek in širjenje reformacije,
- » Reformacija na Madžarskem,
- » Dosežki in dediščina zgodnjega novega veka.

Priporočene dejavnosti

Učitelj pri načrtovanju in obravnavi teme vključuje raznolika multimodalna gradiva, ki omogočajo učencem branje, razumevanje, kritično razmišljanje in kreativno ustvarjanje. Pomembno je ozaveščanje, da so se velike spremembe dogajale vzporedno in da so pomorščaki, umetniki, znanstveniki in verski reformatorji sočasno širili obzorja in stremeli k večji svobodi. Pri tem je dobrodošla uporaba in izdelava večplastnih časovnih trakov, učenci lahko izdelajo tudi strip z aktualnimi zgodovinskimi osebnostmi, razstavo osebnosti in dosežkov obdobja.

Učitelj pred obravnavo geografskih odkritij preveri predznanje učencev o civilizacijah ameriških staroselcev. Če vsebina ni bila obravnavana pri izbiri temi *Kako so nastala čudesa sveta v zgodnjih civilizacijah*, predstavi ključne značilnosti teh civilizacij oz. njihove dosežke do geografskih odkritij v 15. stoletju. Učenci pri obravnavi geografskih odkritij uporabljajo zgodovinski atlas oz. tematske zemljevide, s katerimi se prikažejo poti raziskovalcev, kot so Krištof Kolumb, Vasco da Gama in Ferdinand Magellan, evropske kolonije in nove trgovske poti. Učitelj naj učence spodbuja, da s pomočjo nemih kart in digitalnih orodij izdelajo samostojne zemljevide, z igro vlog pa lahko učenci bolje razumejo izzive in posledice odkritij. **SC** (1.2.1.2)

Učitelj naj pri učencih ozavešča, da je bilo ob stiku različnih kultur posameznim družbenim skupinam kršeno človekovo dostojanstvo, pri čemer upošteva etična načela pravičnosti in enakopravnosti. Učenci na konkretnih primerih, npr. afriških sužnjev ali ameriških staroselcev, spoznajo kršitve človekovega dostojanstva. **SC** (2.1.2.1)

Pri obravnavi novih umetniških smeri naj učitelj učencem demonstrira reprodukcije renesančnih umetniških del, ki jih učenci analizirajo in pojasnjujejo vpliv antike na njihov nastanek. Učenci si lahko ogledajo igrano-dokumentarni film ali videoposnetek na temo geografskih odkritij, humanizma in renesanse ali reformacije.

Gospodarski razvoj na današnjem slovenskem ozemlju v zgodnjem novem veku lahko obravnavamo s pomočjo zgodovinskega atlasa; učenci raziskujejo glavne smeri trgovanja, trgovske izdelke in različne gospodarske panoge, s čimer krepijo bralne učne strategije.

Učitelj spodbuja učence k raziskovanju raznolikih virov, samostojnemu in kritičnemu vrednotenju zbranih vsebin (tudi vsebin, ki so jih našli na svetovnem spletu) in pripravi različnih oblik predstavitev. **SC** (1.1.1.1) **SC** (1.1.4.1) Pomorščake, umetnike, znanstvenike ali slovenske protestante lahko predstavijo z različnimi besedili, z grafičnimi organizatorji ali s pomočjo različnih digitalnih orodij (npr. miselni vzorec, časovni trak, nemi ali interaktivni zemljevid, strip, intervju, reportaža, kratek dokumentarni posnetek), s čimer ponazorijo življenje določene osebe ali primerjajo dogodke in dosežke neke dobe. **SC** (4.1.2.1) Pri razvijanju digitalne kompetentnosti na srednji ravni zahtevnosti je učitelju v pomoč priporočnik DigComp 2.2. (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f215v89>)

Možne medpredmetne povezave: geografija (branje, razumevanje in oprema nemih zemljevidov, obravnava družbeno-geografskih dejavnikov, npr. gospodarstvo), domovinska in državljanska kultura in etika (npr. obravnava človekovega dostojanstva), slovenščina, madžarščina ali šolska knjižnica (zbiranje in izbiranje del protestantskih pisateljev, branje in analiza odlomkov del protestantskih pisateljev), likovna in glasbena umetnost (spoznavanje, doživljanje in poustvarjanje renesančnih del).

SVET NA PREHODU V ZGODNJI NOVI VEK

CILJI

Učenec:

○: spoznava vzroke, potek in posledice geografskih odkritij;

○: spoznava gospodarske značilnosti zgodnjega novega veka;

○: raziskuje kulturno, miselno in versko gibanje na prehodu v zgodnji novi vek;

SC (1.1.1.1)

○: izbira in bere raznolika multimodalna in digitalna gradiva o izbranih dogodkih, pojavih in procesih zgodnjega novega veka, jih razume, analizira in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin;

SC (1.1.4.1 | 4.1.2.1)

○: ozavešča, da je bilo na prehodu v zgodnji novi vek posameznim družbenim skupinam kršeno človekovo dostojanstvo.

SC (1.2.1.2 | 2.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

predstavi pogloblitve vzroke in tehnične izboljšave, ki so pripeljale do velikih geografskih odkritij;

na zemljevidu pokaže smeri novih geografskih odkritij pomembnih raziskovalcev;

navede politične, gospodarske in kulturne spremembe ter pojasni pozitivne in negativne posledice geografskih odkritij za Stari in Novi svet;

opiše potek svetovnega gospodarskega trikotnika;

opiše značilnosti zgodnjega kapitalizma;

na primeru pojasni, kako je zgodnji kapitalizem vplival na življenje človeka;

razloži gospodarski razvoj na današnjem slovenskem ozemlju v zgodnjem novem veku;

opiše značilnosti humanizma in renesanse ter pojasni vpliv antike na njun razvoj;

predstavi dela najvidnejših predstavnikov humanizma in renesančne umetnosti;

navede kulturne spremembe, ki sta jih Madžarom prinesla humanizem in renesansa v obdobju Hunyadijev;

ovrednoti vlogo Madžarov pri organizaciji obrambe pred osmanskimi Turki;

pojasni vzroke in posledice razpada srednjeveške madžarske države;

pojasni ideje Martina Lutra in opiše potek reformacije;

opiše vpliv reformacije na versko in kulturno podobo Evrope;

navede imena in dela slovenskih protestantov in razloži pomen njihovega delovanja;

ovrednoti pomen reformacije za madžarski kulturni razvoj;

razloži pomen izuma tiska in drugih znanstvenih ter tehničnih dosežkov;

na primeru utemelji, kako je bilo na prehodu v zgodnji novi vek posameznim družbenim skupinam kršeno človekovo dostojanstvo;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ geografska odkritja ◦ kolonializem ◦ svetovni gospodarski trikotnik ◦ založništvo in manufakture ◦ zgodnji kapitalizem ◦ humanizem ◦ renesansa ◦ reformacija ◦ tisk

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

KAKO STA ANTIČNA MITOLOGIJA IN FILOZOFIJA OBLIKOVALI POGLED NA ŽIVLJENJE LJUDI

IZBIRNO

OPIS TEME

Antična mitologija in filozofija predstavljata pomemben del kulturne dediščine grške in rimske civilizacije. Zgodbe, miti, legende in filozofska misel so pomembni za razumevanje teh civilizacij in njihovega vpliva na sodobni svet. Mitološke zgodbe so bile pogosto upodobljene v številnih umetniških in literarnih delih. Prav tako so številni simboli in metafore še vedno prisotni v sodobni kulturi in jeziku. Njihovo poznavanje nam lahko pomaga pri razumevanju in interpretaciji umetnosti, literature ter celo sodobnih družbenih razprav.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Miselni in kulturni svet antičnega človeka,
- » Religija in mitološka razlaga sveta,
- » Antična filozofija na primerih.

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko izbirno temo načrtuje in izvede v obliki projektne učnega dela in v medpredmetni povezavi s slovenščino ali šolsko knjižnico, pri čemer učenci raziskujejo in berejo o antični mitologiji in književnosti. Ob tem se seznanjajo z raznolikimi verodostojnimi knjižnimi in spletnimi viri. Raziskujejo lahko pomen besednih zvez, kot npr. Sizifovo delo, trojanski konj, Pandorina skrinjica, Avgijev hlev, Orfejevo petje in Tantalove muke ter aktualizirajo frazeme v vsakdanji rabi. Določene antične mite lahko uprizorijo kot igro vlog. V različnih oblikah in z različnimi orodji (tudi digitalnimi) lahko pripravijo predstavitev izbrane antične osebnosti, npr. filozofa, junaka, tudi boga (npr. napišejo življenjepis ali izdelajo družinsko drevo bogov, ustvarijo strip, odigrajo igro vlog, pripravijo kviz, namizno ali spletno igro). **SC** (1.3.2.1)

Učenci razmišljajo, kaj nameravajo početi v prihodnosti, kakšni ljudje želijo postati in kakšno skupnost želijo sooblikovati. **SC** (5.1.3.1) Pri tem izbirajo misli antičnih filozofov, ob njih konstruktivno razpravljajo (npr. pro et contra), razvijajo spretnosti aktivnega poslušanja, demokratične komunikacije in izražanja. **SC** (3.3.2.1) Hkrati skušajo ugotoviti, kako posamezna misel živi v današnjem svetu.

Možne medpredmetne povezave: slovenščina ali šolska knjižnica (branje in analiza antične književnosti).

KAKO STA ANTIČNA MITOLOGIJA IN FILOZOFIJA OBLIKOVALI POGLED NA ŽIVLJENJE LJUDI

CILJI

Učenec:

○: raziskuje in spozna antično kulturo in umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu;

SC (1.3.2.1)

○: raziskuje grško in rimsko religijo ter najpomembnejše antične mite;

○: se seznanja z vplivom antične religije na kulturno ustvarjanje;

○: spozna osnove antične filozofije in razmišlja o splošnih življenjskih vprašanjih.

SC (5.1.3.1 | 3.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

našteje glavne grške in rimske bogove in pojasni, kakšno vlogo so imeli;

opiše izbrane antične mite;

pojasni vpliv antične religije na kulturno ustvarjanje;

našteje izbrane grške filozofe in pojasni njihov vpliv za oblikovanje zahodne civilizacije;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- antična mitologija (politeizem, bogovi, polbogovi, junaki)
- antična književnost (Homer, Iliada, Odiseja)
- antična filozofija (Platon, Sokrat, Aristotel)

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

KAKO SO NARAVNE NESREČE, PREHRANA IN EPIDEMIJE VPLIVALE NA ŽIVLJENJE LJUDI OD ANTIKE DO KONCA SREDNJEGA VEKA

IZBIRNO

OPIS TEME

Na razvoj človeka in njegovo življenje so močno vplivali tudi dejavniki, na katere ni imel vpliva. Naravne nesreče in epidemije so močno zaznamovale različne civilizacije. Tako je izbruh kuge povzročil močan udarec Atenam in velike družbene spremembe v poznem srednjem veku. Podnebne spremembe so spreminjale poljedelske navade ljudi, kar je vplivalo na pridelavo hrane ter s tem na rast oziroma padec prebivalstva. Človek se je poskušal prilagoditi spremembam. Tako so nastajali novi izumi v kmetijstvu, razvoj medicine pa je skušal blažiti različne bolezenske tegobe.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Prehrana in razvoj kmetijstva,
- » Naravne nesreče, epidemije in bolezni,
- » Medicina in ljudske pobožnosti.

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko temo načrtuje in izvede v obliki projektnega učnega dela, tako da v obliki manjših sodelovalnih skupin učenci s pomočjo raznolikih multimodalnih gradiv in avdiovizualnih virov spoznavajo naravne nesreče, podnebne spremembe in bolezni ter epidemije od antike do konca srednjega veka. (1.1.4.1)

Učitelj lahko organizira terensko delo ali učni sprehod, da si učenci ogledajo kužno znamenje v domačem kraju ali obiščejo muzej ter o ogledu napišejo kratko poročilo.

Pri raziskovanju s pomočjo raznolikih virov, tudi statističnih podatkov, in na podlagi že pridobljenega znanja in izkušenj učenci oblikujejo predloge, kako bi lahko povečali kmetijsko donosnost, zmanjšali lakoto ali preprečili epidemije, ter oblikujejo pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja. (2.3.3.1) (3.2.2.3)

Učenci se lahko v avtentičnih učnih situacijah prelevijo v detektive ali raziskovalce in skušajo ugotoviti in pojasniti, zakaj je prišlo do nesreče oz. epidemije in kako, na podlagi virov lahko poustvarjajo in pišejo spomine o velikih epidemijah, pripravijo reportažo o naravni nesreči, izdelajo časovni trak naravnih nesreč in epidemij, rišejo stripe o ljudski pobožnosti. S pomočjo digitalne tehnologije lahko izdelke ustrezno shranijo in predstavijo v sošolcem. **SC** (3.3.4.1) Pri tem razvijajo veščine dela z viri in ga vrednotijo na podlagi skupaj zasnovanih kriterijev uspešnosti.

Možne medpredmetne povezave: gospodinjstvo, biologija (prehrana, epidemija).

KAKO SO NARAVNE NESREČE, PREHRANA IN EPIDEMIJE VPLIVALE NA ŽIVLJENJE LJUDI OD ANTIKE DO KONCA SREDNJEGA VEKA

CILJI

Učenec:

O: izbira in bere raznolika multimodalna gradiva o naravnih nesrečah in boleznih, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti;

SC (1.1.4.1)

O: raziskuje naravne nesreče in bolezni, ki so povzročile velike epidemije, in njihove posledice;

O: raziskuje, kako sta kmetijstvo in prehrana vplivala na življenje človeka;

SC (2.3.3.1 | 3.2.2.3)

I: krepí zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive ljudi v času od antike do konca srednjega veka.

SC (3.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

našteje naravne nesreče, ki so se zgodile v času antike in srednjega veka;

opiše bolezni in razvoj epidemij v času antike in srednjega veka ter razloži njihov vpliv na življenje človeka;

pojasni in primerja razvoj kmetijstva in prehrabne navade ljudi v antiki in srednjem veku;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- naravne nesreče (poplave, potresi, izbruh ognjenikov)
- epidemije (kuga, gobavost, kolera)
- dvoletno in triletno kolobarjenje
- podnebne spremembe
- ljudske pobožnosti

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

NEMIRNA 16. IN 17. STOLETJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Nemirno obdobje 16. in 17. stoletja so zaznamovali protireformacija, kmečki upori in osmanski vpadi. Protireformacija je bila odgovor katoliške Cerkve na reformacijo, pri čemer so posebne verske komisije preganjale protestante, ukinjale protestantske šole in požigale njihove knjige. Kmečki upori so izbruhnili zaradi gospodarske in družbene stiske podložnih kmetov, visokih davkov in povečane tlake, razmere pa so dodatno zaostrele naravne nesreče. Končali so se z represivnimi ukrepi plemstva. Vpadi osmanske vojske so spremenili politični in verski zemljevid Evrope in pustili trajne sledi v gospodarstvu in kulturi osvojenih ozemelj.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Protireformacija,
- » Protireformacija na Madžarskem,
- » Kulturne in gospodarske značilnosti 16. in 17. stoletja,
- » Širjenje osmanske države v Evropo in islamizacija,
- » Vpadi osmanske vojske na današnje ozemlje Slovenije,
- » Madžarska – obrambna trdnjava krščanstva,
- » Narodna vstaja Madžarov proti Habsburžanom,
- » Kmečki upori,
- » Kmečki upor 1514.

Priporočene dejavnosti

Učitelj pred obravnavo tematskega sklopa z učenci ponovi vzroke, potek in posledice reformacije. Učencem predstavi ključne dogodke in osebnosti protireformacije, pri čemer poudari vlogo jezuitov pri izobraževanju ter njihovem vplivu na politiko. Učitelj naj z uporabo različnih virov skuša čim bolj nazorno prikazati kompleksno dogajanje, npr. z učenci obišče lokalno cerkev, samostan ali muzej, kjer si lahko ogledajo primere baročne arhitekture in umetnosti; z analizo zgodovinskih dogodkov in današnjih držav opišejo, kako so verski konflikti iz obdobja protireformacije oblikovali sodobne evropske narode in njihovo politično ter kulturno identiteto. Ob tem lahko učenci sklepajo, kako sta za današnji mir v Evropi pomembna verska strpnost in medverski dialog (aktualizacija). V obliki različnih grafičnih organizatorjev (npr. časovni trak, miselni vzorec, pojmovna mreža) lahko učenci primerjajo katoliško in protestantsko kulturo ter gospodarski razvoj.

Učitelj potek širjenja osmanske oblasti na novoosvojenih ozemljih proti jugovzhodni in srednji Evropi učencem pojasni ob pomoči zgodovinskega atlasa oz. ustreznih zemljevidov. Islamizacijo lahko razloži na podlagi slikovnih virov islamske umetnosti in arhitekture (npr. mošeje, minareti, kaligrafija in arabeske). S pomočjo odlomkov književnih del, npr. Miklova Zala, Lepi janičar, Domen ali Jurij Kozjak, lahko učenci sklepajo o posledicah vpadov osmanske vojske na ozemlje današnje Slovenije ter podoživljajo zgodovinski čas dogajanja.

Pri obravnavi kmečkih uporov lahko učitelj izhaja iz lokalnega okolja. S pomočjo virov učenci samostojno raziskujejo kmečke upore in jih primerjajo med sabo s pomočjo grafičnega organizatorja, npr. Venovega prikaza. Izdelajo časovni trak, ki vključuje ključne dogodke, osebnosti in posledice uporov. Lahko se vživljajo v različne zgodovinske vloge in napišejo dnevnik upornega kmeta, plemiča ali osmanskega vojaka, napišejo poročilo o turškem vpadu ali kmečkem uporu, izdelajo plakat, strip ali vsebino predstavijo v obliki spletnega gradiva. **SC** (1.1.2.2) Učenci tako preko raznolikih dejavnosti ozaveščajo, da je bilo človekovo dostojanstvo pogosto kršeno in odvisno od premoženja in družbenega statusa. **SC** (1.2.1.5)

Možne medpredmetne povezave: geografija (branje, poustvarjanje zemljevidov, vprašanje migracij, etnična in verska raznolikost), domovinska in državljanska kultura in etika (človekovo dostojanstvo, identiteta), slovenščina (književna besedila o turških vpadih in kmečkih uporih), madžarščina, likovna umetnost (ozaveščanje o umetnosti kot delu človekovega doživetja sveta in ustvarjanja).

NEMIRNA 16. IN 17. STOLETJE

CILJI

Učenec:

- : spoznava verske, kulturne, miselne in gospodarske značilnosti 16. in 17. stoletja;
- : sklepa o značilnostih osmanske države, poteku njenega širjenja ter posledicah vpadov osmanske vojske;
- : raziskuje vzroke, potek in posledice kmečkih uporov;
- : ugotavlja, kako je bilo človekovo dostojanstvo, ki ga danes ščitijo človekove pravice, v 16. in 17. stoletju pogosto kršeno in odvisno od premoženja in družbenega statusa; **SC** (1.2.1.5)
- : o 16. in 17. stoletju poustvarja izdelek, pri katerem uporablja ustrezno terminologijo in ustrezno knjižno in strokovno raven jezika. **SC** (1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede poglavitne vzroke za protireformacijo in pojasni njene posledice;

razloži in primerja kulturni in gospodarski razvoj katoliških in protestantskih dežel;

na zemljevidu pokaže potek širjenja osmanske oblasti na novoosvojenih ozemljih jugovzhodne in srednje Evrope;

opiše glavne značilnosti islamizacije;

razloži posledice vpadov osmanske vojske na ozemlje današnje Slovenije;

pojasni vlogo in pomen Madžarske kot ščita krščanstva pred osmanskimi Turki;

pojasni značilnosti osvobodilnega boja krucev;

pojasni vzroke in posledice kmečkih uporov;

opiše izbrani kmečki upor na Slovenskem;

opiše kmečki upor na Madžarskem;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ protireformacija ◦ verske komisije ◦ jezuiti ◦ verske vojne ◦ barok ◦ kmečki upori ◦ vpadi osmanske vojske ◦ islamizacija ◦ kruci

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

ČAS REVOLUCIJ IN RAZVOJ MODERNE DRUŽBE

OBVEZNO

OPIS TEME

18. in 19. stoletje je zaznamovalo burno obdobje družbenih in političnih pretresov. V nekaterih državah so vladarji prevzeli popolno oblast, s čimer se je oblikoval absolutistični način vladanja, medtem ko se je v Angliji in na Nizozemskem razvila parlamentarna monarhija z omejeno monarhovo oblastjo. S pojavom razsvetljenstva je prišlo do korenitih družbenih in političnih sprememb, kar se je videlo v načinu vodenja držav, nastanku revolucionarnih gibanj, ameriške in francoske revolucije ter v pogledu na človeka in njegove osnovne pravice. Družbene in politične spremembe je spremljal napredek v znanosti in tehnologiji, ki je globoko zaznamoval človeka in okolje. Obdobje modernizacije je prineslo pojav narodne zavesti in sčasoma rojstvo nacionalnih držav, razmah političnega delovanja ter ustavne ureditve večine evropskih držav.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Absolutizem in parlamentarna monarhija,
- » Razsvetljenstvo, od idej do reform razsvetljenih absolutistov,
- » Madžarska v času razsvetljenega absolutizma,
- » Madžarsko narodno gibanje,
- » Nastanek ZDA in francoska revolucija,
- » Revolucije 1848,
- » Zedinjena Slovenija, oblikovanje in krepitev slovenske narodne zavesti do konca 19. stoletja,
- » Marčna revolucija in osvobodilni boj na Madžarskem leta 1848,
- » Družbeni razvoj v drugi polovici 19. stoletja,
- » Politična podoba Evrope in sveta v drugi polovici 19. stoletja,
- » Industrijska revolucija.

Tematski sklop obravnava pomembne mejnike v zgodovini 18. in 19. stoletja, ki so z idejami razsvetljenstva preoblikovali koncept družbene ureditve in vplivali na nastanek novih političnih idej, spremembo vodenja države, hkrati pa tudi na razmah znanosti. Del sklopa je zato tudi obdobje modernizacije, ki ga zaznamuje industrijska revolucija. Vsebine nadgrajujejo že obravnavane teme, npr. geografska odkritja in razvoj zgodnjega kapitalizma. pri obravnavi razsvetljenstva naj bo poudarek na razsvetljenskih idejah in vplivih na družbeno

dogajanje (razsvetljeni absolutizem in reforme na primeru habsburške monarhije; nastanek ZDA; francoska revolucija; Napoleonova doba in Ilirske province; Dunajski kongres in poskus restavracije; začetki slovenskega in madžarskega nacionalnega oblikovanja in predmarčna doba). Pri obravnavi družbenega razvoja v drugi polovici 19. stoletja naj bo poudarek na uveljavljanju liberalnih in demokratičnih idej, vplivu meščanstva, nastanku političnih strank (tudi na Slovenskem), emancipaciji žensk.

Priporočene dejavnosti

Učitelj pri obravnavi teme lahko izhaja iz sodobnosti, saj je pomembno, da učenci ozavešijo, kako močno je obravnavano obdobje vplivalo na naš način razmišljanja in življenja.

Priporočamo uporabo številnih primarnih in sekundarnih pisnih virov, kot so npr. Deklaracija o neodvisnosti ZDA, Deklaracija o pravicah človeka in državljana, program Zedinjene Slovenije. Učenci ugotavljajo njihove podobnosti z razsvetlenskimi idejami, nacionalne zahteve in interese posameznih družbenih skupin in primerjajo njihovo uspešnost v 19. stoletju in danes. (1.2.1.2)

Učenci pri delu uporabljajo zgodovinski atlas oz. ustrezne tematske zemljevide (npr. francoska revolucija, nastanek ZDA, Napoleonova osvajanja, širjenje revolucionarnih idej in industrializacije po Evropi, primerjava političnega zemljevida Evrope konec 18. in konec 19. stoletja), dogajanje pa lahko tudi sami ponazorijo s pomočjo nemih zemljevidov, časovnih trakov ali drugih grafičnih organizatorjev, tudi z digitalnimi orodji. Pri raziskovanje lokalne zgodovine si lahko pomagajo npr. z digitalnim katastrom (<https://maps.arcanum.com/en/browse/composite/>) ali škofijskim arhivom (<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/>).

Pouk lahko dopolnimo s prikazom ali samostojnim raziskovanjem multimodalnih gradiv, s pomočjo katerih bodo učenci lahko sklepali o posledicah industrializacije na družbo in okolje. (2.2.1.2)

Na podlagi književnih virov in spomenikov (npr. Ilirija oživljenja, Napoleonov spomenik, panjske končnice) sklepajo o odnosu Slovencev do francoske oblasti in pomenu Ilirskih provinc.

Učenci s pomočjo različnih virov lahko izdelajo časopis obravnavanega obdobja (pisan z liberalnega ali konservativnega zornega kota), dnevniški zapisek poljubne osebe (npr. voditelja ali pripadnika zatirane družbene skupine), foto zgodbo ali album z opisi slik, ki prikazujejo zgodovinsko dogajanje, strip, dokumentarni ali propagandni posnetek (npr. o zavzemanju za določeno družbeno spremembo), primerjajo usodo plemiča, kmeta in delavca v 19. stoletju, izdelajo e-knjigo ali profil v obliki družabnega omrežja za pomembne osebnosti obravnavanega obdobja in njihove ideje. V razredu lahko oblikujejo liberalni in konservativni tabor in se v obliki debate (npr. pro et contra) vživljajo v družbeno dogajanje 19. stoletja.

Učenci lahko izdelajo digitalni časovni trak ter ga obogatijo z opisi, slikami, glasbo, videoposnetki in drugimi elementi. Digitalni časovni trak izdelajo s pomočjo različnih digitalnih orodij, ga ustrezno shranijo in posredujejo učitelju. Pri načrtovanju razvijanja digitalne kompetentnosti sta učitelju v pomoč opisa v priločniku DigComp 2.2 (Razvoj digitalnih kompetenc (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xsp2uct>), in Umeščanje in poustvarjanje digitalnih kompetenc (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/iq0xayj>)). (4.3.1.1) (4.3.2.1)

Možne medpredmetne povezave: slovenščina (obravnavo slovenskih književnih del ali njihovih odlomkov iz obdobja razsvetljenstva, romantike in realizma, pri katerih učenci prepoznavajo ideje narodnega prebujanja, npr. Dramilo, Županova Micka, Zdravljica, Naprej), domovinska in državljanska kultura in etika (država, politična

stranka, ustava, parlament, trodelna oblast, svoboščine, razvoj pojma človekove pravice), geografija (branje, razumevanje in interpretacija zemljevidov, vprašanje migracij, urbanizacija, globalizacija).

Medpredmetna povezava se lahko izvaja tudi s predmetom madžarščina, ko obravnavamo reforme Istvána Széchenyija kot začetnika reformnega gibanja.

ČAS REVOLUCIJ IN RAZVOJ MODERNE DRUŽBE

CILJI

Učenec:

○: spozna glavne predstavnike razsvetljenstva in razsvetljensko miselnost, kot so prizadevanja za človekove pravice, in razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene ter da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti;

SC (1.2.1.2)

○: raziskuje različne državne ureditve in spreminjanje političnega zemljevida 18. in 19. stoletja;

○: spozna ideje konservativnega in liberalnega gibanja 19. stoletja ter nastanek političnih strank in nacionalnih gibanj;

○: raziskuje gospodarski razvoj v 18. in 19. stoletju;

○: ovrednoti kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja industrijske revolucije in industrializacije 19. stoletja na posameznika, družbo in okolje;

SC (2.2.1.2)

○: izdela digitalni časovni trak izbranega obdobja ter ga obogati z dodajanjem slik, videoposnetkov, glasbe, vizualnih efektov idr. v razgibano digitalno predstavitev.

SC (4.3.1.1 | 4.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » opiše razsvetljensko miselnost in navede glavne predstavnike razsvetljenstva;
- » pojasni, kako so ideje razsvetljenstva vplivale na proces uveljavljanja človekovih pravic;
- » na primeru vplivnih evropskih držav razloži različne tipe oblasti (parlamentarna monarhija, absolutizem, razsvetljeni absolutizem);
- » na primeru slovenskih zgodovinskih dežel opiše glavne reforme Marije Terezije in Jožefa II.;
- » razloži odnos Madžarov do uvedbe reform Marije Terezije in Jožefa II.;

- » pojasni nastanek ZDA in razloži njihove družbene, politične in gospodarske značilnosti;
- » pojasni in primerja razmere v Franciji pred in med revolucijo ter po njej;
- » opiše glavne značilnosti Napoleonove vladavine in oceni njen pomen za slovenski prostor;
- » **na zemljevidu pokaže obseg Ilirskih provinc;**
- » utemelji vpliv jakobinskega gibanja na madžarski narodni odpor;
- » pojasni in primerja družbeno in politično podobo Evrope v času pred francosko revolucijo in po dunajskem kongresu;
- » **našteje vzroke za revolucije 1848;**
- » na primeru avstrijske monarhije pojasni politične spremembe v drugi polovici 19. stoletja;
- » opiše politični in gospodarski položaj Madžarske v dualistično urejeni državi;
- » pojasni in primerja ideje konservativne in liberalne politike;
- » utemelji širjenje demokratičnih pravic z nastankom političnih strank in emancipacijo žensk;
- » **opiše oblikovanje slovenske narodne zavesti in pojasni temeljne zahteve programa Zedinjena Slovenija;**
- » navede glavne zahteve revolucije (12 točk), pojasni razloge za zlom osvobodilnega boja in opiše maščevanje nad revolucionarji;
- » **razloži vzroke in posledice industrijske revolucije;**
- » **spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).**

TERMINI

- absolutizem ◦ parlamentarna monarhija ◦ razsvetljenstvo ◦ razsvetljeni absolutizem ◦ reforma
- človekove pravice ◦ deklaracija ◦ emancipacija ◦ konservatizem ◦ liberalizem ◦ ustava ◦ nacionalna zavest
- politične stranke ◦ industrializacija ◦ gospodarski razvoj ◦ urbanizacija ◦ imperializem

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

PRVA SVETOVNA VOJNA

OBVEZNO

OPIS TEME

Čas pred prvo svetovno vojno je zaznamovalo zaostrovanje konfliktov med državami: tistimi, ki so že bile uveljavljene v mednarodnem političnem prostoru, in tistimi, ki so se šele oblikovale v samostojne politične entitete. Nasprotja so se kazala na različnih ravneh, tako v neposrednih vojnah kot v tekmovanju pri oboroževanju, pridobivanju kolonij in sklepanju različnih zavezništev. To je vodilo v spopad epskih razsežnosti, in pričakovanja o hitrem koncu vojne je razblinila pozicijska vojna s trpljenjem vojakov na frontah in prebivalstva v zaledju. Pozicijska vojna je prinesla ogromno žrtev, a minimalne ozemeljske spremembe. Spodbudila je propad imperijev, po katerem je nastal nov politični zemljevid Evrope z novimi državami. Pariška mirovna konferenca konfliktnih razmerij med državami ni rešila, kar je ustvarilo pogoje za nov, še bolj nasilen in razsežen konflikt čez dvajset let. Dogajanje se je v veliki meri dotaknilo tudi Slovencev in Madžarov.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Imperializem in kolonialna delitev sveta,
- » Vzroki in povod za prvo svetovno vojno,
- » Glavna bojišča prve svetovne vojne na evropskih tleh in značilnosti bojevanja,
- » Življenje na fronti in v zaledju,
- » Preobrat v vojni (leto 1917), prekinitev spopadov in konec prve svetovne vojne,
- » Pariška mirovna konferenca in mirovne pogodbe,
- » Politične, gospodarske in družbene posledice prve svetovne vojne (razpad starih, nastanek novih držav).

Pri obravnavi prelomnih dogodkov v času prve svetovne vojne vključimo vstop Italije v vojno, vstop ZDA v vojno, revolucionarno dogajanje v Rusiji in njen izstop iz vojne ter čudež pri Kobaridu, ki je pomenil konec bojev na slovenskih tleh.

Priporočene dejavnosti

Pri obravnavi tematskega sklopa priporočamo spodbujanje aktivnega učenja in razvijanja kritičnega mišljenja prek dela z raznolikimi (večperspektivnimi) viri. Kritično mišljenje in vživljanje v čas prve svetovne vojne lahko pri učencih razvijamo z branjem književnih del ali njihovih odlomkov oz. z ogledom igranih in dokumentarnih filmov. Učence spodbujamo h kritičnemu vrednotenju, k ločevanju dejstev od umetniške svobode ali osebnih stališč pisca oz. režiserja. Razpoložljivost raznolikih virov hkrati omogoča, da se učenci soočijo z večperspektivnimi pogledi na vojno, s čimer razvijajo občutljivost za moralna vprašanja, ki se nanašajo na nesmiselnost vojn. (1.1.4.1)

Pouk lahko izvedemo tudi zunaj učilnice, na terenu, npr. obisk tematskega muzeja v Kobaridu, muzeja na prostem, npr. kostnice ali vojaškega pokopališča, učne poti, npr. Pot miru, kjer lahko učenci na kraju zgodovinskega dogajanja presojo posledice vojaškega delovanja na okolje, gospodarstvo, posameznika in družbo, ali pa posledice delovanja raziščejo s pomočjo virtualnega muzeja. (2.2.1.2) (3.2.1.2)

Učitelj spodbuja učence, da vsebino obravnavane teme oblikujejo in predstavijo na različne načine, npr. z besedili (npr. dnevniški zapis vojaka ali reportaža s fronte), grafičnimi organizatorji (npr. ribja kost za prikaz vzročno-posledičnih odnosov), igro vlog (npr. pariška mirovna konferenca) ali spletnimi orodji (npr. interaktivnim časovnim trakom, interaktivnim zemljevidom, e-knjigo, foto zgodbo, dokumentarnim videoposnetkom).

Možne medpredmetne povezave: geografija (branje, razumevanje in interpretacija zemljevidov, naravnogeografske značilnosti Evrope), domovinska in državljanska kultura in etika (vzroki in posledice migracij, kršenje človekovih pravic in svoboščin), likovna in glasbena umetnost (podoživljanje in poustvarjanje umetniških del), slovenščina, madžarščina in šolska knjižnica (branje, razumevanje, analiza, interpretacija in poustvarjanje besedil).

PRVA SVETOVNA VOJNA

CILJI

Učenec:

- : spoznava položaj in razmerje sil na prehodu iz 19. v 20. stoletje;
- : raziskuje vzroke in povod za prvo svetovno vojno ter prelomne dogodke v času vojne;
- : na primeru soške fronte raziskuje značilnosti vojskovanja in življenja v času prve svetovne vojne;
 (3.2.1.2)
- : z vidika trajnostnega razvoja presoja posledice vojaškega delovanja na okolje, gospodarstvo, posameznika in družbo;
 (2.2.1.2)
- : spoznava vzroke za prekinitvev spopadov in konec prve svetovne vojne;
- : raziskuje politično/diplomatsko dogajanje po prvi svetovni vojni s posledicami za zmagovalno in poraženo stran;
- : ob branju literarnih del (spomini, dnevniki) se vživlja v dogajanje prve svetovne vojne in po njej ter jih kritično vrednoti z vidika ločevanja zgodovinskih dejstev od literarne svobode ali osebnih stališč pisca ter večperspektivnih pogledov.
 (1.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše položaj evropskih sil na prehodu iz 19. v 20. stoletje in pojasni razmerja med njimi;

na zemljevidu poišče in poimenuje države iz nasprotnih vojaško-političnih taborov;

navede in razloži vzroke za prvo svetovno vojno;

razloži razliko med povodom in vzroki za prvo svetovno vojno;

s pomočjo zemljevida poimenuje glavne fronte prve svetovne vojne in vojskujoče se države;

na primeru soške fronte pojasni značilnosti vojskovanja v prvi svetovni vojni in življenje ljudi na fronti in v zaledju;

opiše vzroke za konec prve svetovne vojne;

razloži ključne značilnosti mirovnih pogodb po prvi svetovni vojni;

s pomočjo zemljevida opiše ozemeljske spremembe v Evropi po koncu prve svetovne vojne;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ fronta in zaledje ◦ propaganda ◦ nacionalizem ◦ krizna žarišča ◦ centralne sile ◦ antanta ◦ pozicijska vojna ◦ emancipacija žensk ◦ mirovna konferenca ◦ Društvo narodov

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

KAKO SO SVOBODO IN ENAKOST ISKALE ZAPOSTAVLJENE DRUŽBENE SKUPINE

IZBIRNO

OPIS TEME

Razsvetljenske ideje o svobodi in enakopravnosti ter spremenjene gospodarske (industrializacija, urbanizacija, izumi) in družbene (odprava fevdalizma in vzpon meščanstva) okoliščine so v 19. stoletju spodbudile mnoga družbena gibanja, ki so si prizadevala podrejenim družbenim slojem zagotoviti več pravic. Z razvojem industrije se je hitro širil nov sloj prebivalstva, delavstvo, ki ni dolgo pristajalo na zahteve lastnikov kapitala in slabe življenjske razmere; delavci so se organizirali v sindikate in politične stranke, za boljše pogoje so se borili s stavkami, razvijati se začnejo socialistične ideje. V ZDA so boj za človekove pravice, razlike med industrijskimi in agrarnimi državami ter vprašanje suženjstva privedli do državljanske vojne. Vzpon ženskih gibanj za večjo emancipacijo in volilno pravico je sprožal gibanja za enakopravnost spolov, ki so aktualna še danes.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Življenje delavcev in boj za boljši družbeni in gmotni položaj,
- » Vprašanje suženjstva v ZDA,
- » Emancipacija žensk,
- » Dediščina gibanj za enakopravnost.

Priporočene dejavnosti

Pri obravnavi izbirne teme priporočamo aktivne oblike pouka, ki omogočajo samostojno, sodelovalno ali projektno delo z raznolikimi zgodovinskimi viri, npr. dnevniški zapiski, poročila o družbenem položaju ali vsakdanjem življenju, statističnimi podatki, literarnimi in umetniškimi deli (npr. realizem, naturalizem), življenjepisi (npr. Ivana Kobilca, Josipina Šumi). **SC** (1.1.1.1) Pri delu z viri učenci razvijajo kritično mišljenje in se vživljajo v zgodovinski čas in prostor. Učenci lahko primerjajo delo, delovnik in opremo stanovanja povprečnega delavca danes in delavca v 19. stoletju. Primerjajo pravice, poklicne možnosti, odnos moških do žensk, otroštvo, razpravljajo o večji vključenosti različnih družbenih skupin in manjšin v družbo od 19. stoletja dalje. **SC** (1.2.1.2) **SC** (3.3.5.3) Pri tem se učenci vživljajo v avtentične učne situacije, se prelevijo v raziskovalne novinarje in o izbrani temi pripravijo poročilo oz. reportažo.

Učenci lahko poustvarjajo besedila, npr. intervju z žensko – borko za enakopravnost – ali delavcem, kapitalistom, sužnjem; dnevniške zapise, pri čemer izhajajo iz primera življenjepisa izbrane ženske 19. stoletja ali žensk iz svoje družine (mama, babica, prababica), predstavitev zapostavljenih žensk, glasilo ženskega, delavskega gibanja ipd. s pomočjo digitalnega orodja.

Možne medpredmetne povezave: domovinska in državljanska kultura in etika (npr. obravnava kršenja človekovih pravic, boj za svobodo in pravice, otroško delo, revščina, socialna pravičnost).

KAKO SO SVOBODO IN ENAKOST ISKALE ZAPOSTAVLJENE DRUŽBENE SKUPINE

CILJI

Učenec:

- : raziskuje okoliščine, ki so v 19. stoletju sprožile zahteve delavcev, sužnjev in žensk za enakopravnost;
- : ugotavlja pridobitve boja za enakopravnost zapostavljenih družbenih skupin v 19. stoletju in jih primerja z današnjim stanjem enakopravnosti žensk in delavcev;
- SC (3.3.5.3)
- : razvija zmožnost razumevanja, izražanja in predstavljanja zahtev delavcev, sužnjev in žensk za enakopravnost v različnih besedilnih vrstah.
- SC (1.2.1.2 | 1.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

na primeru izbrane družbene skupine opiše in razloži okoliščine, ki so sprožile zahteve po enakopravnosti delavcev, sužnjev in žensk;

navede in pojasni zahteve zapostavljenih družbenih skupin ter opiše načne izražanja njihovih zahtev;

navede pridobitve boja zapostavljenih družbenih skupin za enakopravnost in pojasni, kako se kažejo in odražajo v sodobnem času v različnih delih sveta;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

○ stari red ○ parlamentarizem ○ emancipacija ○ ameriška državljanska vojna ○ demokratizacija ○ otroško delo ○ sindikat ○ socializem

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

KAKO SO IZUMI NOVEGA VEKA SPREMENILI ŽIVLJENJE LJUDI

IZBIRNO

OPIS TEME

Z razvojem kmetijstva in industrijsko revolucijo se je močno spremenilo življenje ljudi. Prebivalstvo je naraščalo, življenjska doba se je daljšala, kmetijski donos je bil večji, zato so se lahko mnogi ljudje zaposlili v drugih gospodarskih panogah. Razvoj naravoslovnih znanosti in potrebe razvijajoče se industrije so skrbeli za nove in nove izume, razmah strojne proizvodnje in velike spremembe v prometu. Ljudje so se s podeželja selili v mesta, ki so se zelo hitro večala, in iz gospodarsko zaostalih držav v razvitejše. Nastajal je nov sloj – delavstvo, spremenil se je človekov urnik, ki je bil vedno manj vezan na naravne cikle in vedno bolj na ritem stroja in dela v tovarni. Druga industrijska revolucija konec 19. stoletja je prinesla izume, ki sta jih poganjali elektrika in nafta.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Znanstvena odkritja in izumi novega veka,
- » Vpliv izumov na družbo in naravo.

Priporočene dejavnosti

Priporočamo, da učitelj izvede pouk v obliki projektnega učnega dela in s pomočjo različnih virov. Učence usmerja k dejavnostim, s katerimi bodo razvijali veščine kritičnega mišljenja (npr. vpliv izumov, znanstvenih odkritij in industrializacije na življenje ljudi in naravo, povezava med izumi in naraščanjem števila prebivalstva, migracijami, spremembami v okolju, urbanizacijo itd.). **SC** (1.1.4.1) Učenci skupaj izdelajo kriterije, po katerih vrednotijo dobrobit izumov in iznajdb za posameznika in družbo. **SC** (2.2.1.1) **SC** (2.2.1.2) **SC** (5.1.4.1)

Izbirna tema omogoča tudi sodelovalne oblike učenja. Učenci v manjših skupinah lahko razpravljajo o informacijah, ki jih predstavi učitelj, ali raziskujejo samostojno in izsledke predstavijo drugim skupinam. Lahko izdelajo raziskovalno nalogo ali se prelevijo v raziskovalne novinarje ter o izbrani temi pripravijo poročilo oz. reportažo (npr. razvoj medicine, prometa, medijev na življenje ljudi, demografijo, okolje). **SC** (3.3.4.2)

Učitelj naj učence spodbuja k aktivnim učnim oblikam in ustvarjalnim oblikam izkazovanja znanja. Lahko napišejo ali posnamejo intervju z izumiteljem, s plakatom, foto zgodbo, ali dokumentarnim videoposnetkom predstavijo njegovo življenje in delo, izdelajo časovni trak izumov ali vplivov posameznega izuma na življenje in okolje, pripravijo muzejsko zbirko z opisi odkritij. Pri tem si lahko pomagajo tudi s spletnimi orodji, ki jih še ne poznajo, in tako tudi sami odkrijejo nekaj novega.

Možne medpredmetne povezave: geografija (branje, razumevanje in interpretacija tematskih zemljevidov, npr. področja gospodarstva, prebivalstva, migracij), domovinska in državljska kultura in etika (obravnavanje kršenja človekovih pravic, boj za svobodo in pravice, migracije), matematika (branje in razumevanje statističnih podatkov in grafičnih prikazov).

KAKO SO IZUMI NOVEGA VEKA SPREMENILI ŽIVLJENJE LJUDI

CILJI

Učenec:

○: raziskuje pomembnejše izume in znanstvena odkritja novega veka;

SC (5.1.4.1)

○: izbira raznolika bralna gradiva, bere, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti z vidika verodostojnosti in uporabnosti za zgodovinsko raziskovanje vpliva industrializacije na življenje ljudi;

SC (1.1.4.1)

○: presoja kratkoročne in dolgoročne vplive industrializacije in izumov na življenje ljudi in življenjsko okolje.

SC (2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede izbrane izume in znanstvena odkritja novega veka ter njihove izumitelje;

pojasni in oceni vpliv obravnavanih izumov novega veka ter industrializacije na migracije, naravo in način življenja ljudi;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- znanstvena odkritja in izumi
- druga industrijska revolucija
- proces industrializacije
- elektrifikacija
- motor z notranjim izgorevanjem
- ekonomske migracije
- boj za delavske pravice

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

MED VOJNO IN MIROM 20. STOLETJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Konec prve svetovne vojne je prinesel navidezni in začasni mir. Ena izmed posledic je bil razpad velikih imperijev in nastanek nacionalnih držav. Predvsem v vojni poražene centralne sile, ki so jih bremenile vojne reparacije in ozemeljske izgube, so kmalu radikalizirale svoje politične ideje. V Evropi in drugod po svetu so se v težkih povojnih letih na oblast povzpeli totalitarni režimi, ki so močno vplivali na življenje, zaznamovano s političnim nasiljem, gospodarsko krizo in zahtevami po revidiranju meja. Z napadom na Poljsko se je začela druga svetovna vojna, ki je imela drastične in uničujoče razsežnosti. Povojno obdobje je zaznamovala blokovska delitev sveta. V to dogajanje so bili vključeni tudi Slovenci, ki so večkrat menjali državni okvir, doživljali vojne in totalitarizme.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Politične značilnosti obdobja med obema vojnama,
- » Vsakdanjik med obema vojnama,
- » Gospodarstvo med obema vojnama,
- » Gospodarstvo Slovencev med svetovnimi vojnama,
- » Razvoj Slovencev med svetovnimi vojnama,
- » Razvoj Madžarov med svetovnimi vojnama,
- » Vzpon totalitarnih sistemov,
- » Vzroki za začetek druge svetovne vojne,
- » Potek druge svetovne vojne v svetu,
- » Vojna na Slovenskem in vsakdanje življenje,
- » Madžarska med drugo svetovno vojno,
- » Posledice druge svetovne vojne,
- » Politična podoba Evrope po koncu druge svetovne vojne,
- » Politična ureditev in gospodarski razvoj povojne Jugoslavije,

- » Slovenci v Jugoslaviji in zunaj matične domovine,
- » Od večstrankarskega sistema do enostrankarske diktature,
- » Revolucija in osvobodilni boj leta 1956,
- » Začetki blokvske delitve ter evropska in svetovna krizna žarišča,
- » Gospodarstvo v času blokvske delitve – kapitalistično in socialistično gospodarstvo,
- » Dekolonizacija in neuvrščeni.

Priporočene dejavnosti

Tematski sklop obsega obravnavo daljšega obdobja 20. stoletja, od konca prve svetovne vojne do konca hladne vojne. Za razumevanje dogodkov tega časa je pomembno, da se učitelj navezuje na predhodno obravnavane učne vsebine, saj bodo učenci le tako lahko smiselno povezali in razumeli, kakšen vpliv je imelo dogajanje na prelomu iz 19. v 20. stoletje na čas po prvi svetovni vojni. Pri obravnavi tematskega sklopa je pomembno, da učitelj ozavešča o vlogi in pomenu medsebojnega sodelovanja in skupnega dogovarjanja med ljudmi tistega časa, ki so pripeljali do nedemokratskih oblik vladavin, in o konstruktivni vlogi in pomenu sodelovanja in dogovarjanja danes. (3.3.3.1)

Obdobje sodobne zgodovine zaznamujejo številni primarni in sekundarni viri, od pisnih in slikovnih virov do avdiovizualnih, ki se jih pri pouku zgodovine smiselno vključuje ter tako spodbuja samostojno delo učencev in raziskovalni pristop, npr. učenci lahko analizirajo in primerjajo Majniško in Krfsko deklaracijo z analizo dogodkov, ki so sledili. (1.1.4.1) S pomočjo zgodovinskega atlasa ali zemljevidov raziščejo, kako sta deklaraciji predvidevali novo politično podobo prostora jugovzhodne Evrope in kako jo je tok dogodkov dejansko spremenil. Z uporabo časopisnih virov, dostopnih v digitalni knjižnici (<https://www.dlib.si/>), lahko učenci analizirajo dogajanje v določenem času in ugotavljajo pristranskost poročanja, pri čemer je treba poudarjati pomen objektivnosti in nepristranskosti. (1.2.2.2) Prav tako svetujemo uporabo slikovnega gradiva (fotografij, propagandnih letakov, karikatur), ki lahko vsebujejo veliko sporočilnost in kritiko določenega dogodka ali osebe, vendar moramo ovrednotiti njihovo pristranskost, predvsem v času vojaških spopadov. Učenci lahko tudi s pomočjo digitalne tehnologije na svetovnem spletu (npr. tujejezične spletne strani o prvi, drugi in hladni vojni, kot npr. <https://www.the-berlin-wall.com/>) raziskujejo in kritično vrednotijo zgodovinske vire.

Pri raziskovanju in vživljanju v zgodovinski čas lahko učenci uporabljajo književna dela z zgodovinskim ozadjem, igrano-dokumentarne filme, digitalizirano gradivo dediščine slovenskih pokrajin (<https://www.kamra.si/>) ali v obliki zgodovinskega terenskega dela raziščejo kulturno-zgodovinske spomenike, s katerimi se ohranja zgodovinski spomin (kulturo spominjanja) za obravnavana obdobja druge svetovne vojne in povojne socialistične Jugoslavije. Lahko si pomagajo tudi z raziskovanjem družinske zgodovine, glede na časovno oddaljenost pa je možno vključiti tudi pričevanja. Pri tem je treba učence opozoriti na razlike med spomini in zgodovinsko interpretacijo dogajanja, pri čemer upoštevamo širši zgodovinski kontekst in se izogibamo sodobnim ideološkim izhodiščem.

Pri obravnavi teme priporočamo aktivne učne oblike, s katerimi učenci samostojno ali v skupinah poustvarjajo obravnavano snov, npr. izdelajo časovni trak, ki prikazuje zaporedno ali sočasno večplastno dogajanje, pri čemer primerjajo različna območja (npr. svetovni in slovenski okvir), različna družbena področja (politiko,

gospodarstvo, znanost, kulturo, način življenja) ali ponazorijo razvoj neke širše teme (npr. kršenje človekovih pravic, migracije, tehnološki napredek, ideologija); z različnimi grafičnimi organizatorji bolj nazorno prepoznavajo podobnosti in razlike (npr. ideologije in gospodarski sistemi); s spletnim orodjem izdelajo interaktivni zemljevid (prikažejo npr. življenjepis izbrane osebe, značilnosti gospodarstva, oblike vodenja držav, širjenje političnih pravic, vojaške konflikte, lahko pa le pripravijo poročilo s strokovne ekskurzije); izdelajo foto zgodbo, dokumentarni videoposnetek, pripravijo razstavo in s tem zaznamujejo pomemben spomin, obišejo muzej in pripravijo predstavitev. Učenci se lahko vživljajo in dokažejo znanje tudi s pomočjo raznolikih besedil, npr. dnevniških zapisov, reportaž, intervjujev, ali igro vlog in razredno debato (npr. sovjetski in ameriški tabor med hladno vojno zagovarjata svoje politične, gospodarske ali vojaške odločitve).

Pri izdelkih spodbujamo ustvarjanje digitalnih vsebin, ki jih učenci znajo obogatiti z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, spletnih povezav, pri čemer upoštevajo pravilno navajanje virov.

Možne medpredmetne povezave: angleščina (raziskovanje raznolikih digitalnih virov na svetovnem spletu), slovenščina (obravnavanje in analiza književnih del), geografija (delo z zemljevidi, prostorska orientacija na zemljevidu sveta, Evrope in Slovenije, migracije, gospodarstvo), domovinska in državljanska kultura in etika (človekove pravice, dostojanstvo, stereotipi), likovna in glasbena umetnost (obravnavanje kulturno-umetniških del).

MED VOJNO IN MIROM 20. STOLETJA

CILJI

Učenec:

- : raziskuje politično in gospodarsko zgodovino ter vsakdanje življenje ljudi v času med obema svetovnima vojnama;
- : analizira vzroke za izbruh druge svetovne vojne, raziskuje glavne značilnosti ter posledice vojne;
- : spoznava različne oblike političnih sistemov in razmere v času hladne vojne;
- SC (3.3.3.2)
- : izbira, poglobljeno analizira in kritično vrednoti raznolike vire za zgodovino 20. stoletja ter razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnosti, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
- SC (1.1.4.1 | 1.2.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

poimenuje imperije/države, ki so po prvi svetovni vojni razpadli in na zemljevidu pokaže nove države;

navede različne oblike vladavin;

na primerih pojasni razlike med demokratičnimi, avtoritarnimi in totalitarnimi oblikami vladavine;

opiše potek formiranja mej na Slovenskem po prvi svetovni vojni;

opiše politično, gospodarsko in kulturno življenje Madžarov po podpisu Trianonske pogodbe;

pojasni značilnosti političnega razvoja Slovencev od razpada Avstro-Ogrske do začetka druge svetovne vojne;

razloži vpliv gospodarske krize leta 1929 na življenje ljudi;

s pomočjo zemljevida navede in opiše potek druge svetovne vojne;

razloži pojme rasizem, holokavst, genocid, okupacija, upor, kolaboracija;

pojasni kompleksnost dogajanja na slovenskem ozemlju v času okupacije, od osvobodilnega boja, revolucije, protirevolucije, kolaboracije in državljanske vojne;

analizira vlogo Madžarske med drugo svetovno vojno;

utemelji, kdaj se je vojna končala v Evropi, svetu, na Slovenskem in Madžarskem ter kako;

navede posledice druge svetovne vojne;

na zemljevidu predstavi politično karto sveta po koncu druge svetovne vojne;

razloži pojem hladna vojna;

razloži okoliščine vzpostavitve sovjetske oblasti na Madžarskem;

pojasni in primerja gospodarske značilnosti Evrope in sveta v času blokofske delitve;

analizira razmere leta 1956, ki so pripeljale do revolucije, in opiše njene posledice;

našteje krizna žarišča hladne vojne v Evropi in svetu;

opiše razvoj poveljne Slovenije (Jugoslavije);

na primerih razloži proces dekolonizacije;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- fašizem ◦ nacizem ◦ komunizem ◦ totalna vojna ◦ okupacija ◦ uporniško gibanje ◦ kolaboracija
- holokavst ◦ antisemitizem ◦ hladna vojna ◦ krizna žarišča ◦ železna zavesa ◦ zahodni in vzhodni blok
- dekolonizacija ◦ gibanje neuvrščeni ◦ boj za človekove pravice ◦ Slovenci v zamejstvu in po svetu

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

DRUŽBA BLAGINJE IN KORENINE SODOBNE SVETOVNE POLITIKE

OBVEZNO

OPIS TEME

Konec 80. let 20. stoletja je prinesel konec hladne vojne in razpad blokvske ureditve sveta. Ne le v Evropi, tudi v Latinski Ameriki, Afriki in Aziji se je vsaj začasno razširila demokracija, nastale so nove države, med njimi Slovenija, pri čemer je ponekod (Jugoslavija) prišlo do vojaških spopadov. Privlačnost evroatlantskih povezav (EU in NATO) je pripeljala do njihove širitve. Svet je postal bolj povezan, globalizaciji je dajal odločilen pečat politični, gospodarski in kulturni vpliv ZDA. Obenem so v svetu vztrajale velike razlike v razvitosti. Vojne, pomanjkanje in podnebne spremembe so spodbujali migracije in terorizem, pri čemer so se okrepila prizadevanja za trajnostni razvoj.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Politično, gospodarsko in vojaško povezovanje držav po drugi svetovni vojni,
- » Razpad vzhodnega bloka in nova politična podoba Evrope,
- » Kriza in razpad Jugoslavije ter osamosvojitve Slovenije,
- » Življenje v samostojni Sloveniji,
- » Sprememba režima na Madžarskem,
- » Gospodarstvo po razpadu vzhodnega bloka,
- » Krizna žarišča v 21. stoletju,
- » Migracije in terorizem.

Pri povezovanju držav po drugi svetovni vojni obravnavamo predvsem OZN, NATO, razvoj in nastanek EU. Pomembno je, da učenci ozavestijo, da ni šlo le za nasprotovanja, delitve in konflikte, ampak tudi za močne težnje po mednarodnem povezovanju. Pri gospodarstvu po razpadu vzhodnega bloka omenimo pojme razvite države ter države v razvoju ter globalizacija. Večje prelomno desetletje doma in po svetu je namenjeno 80. letom 20. stoletja, ko so krize na gospodarskem, družbenem in političnem področju pripeljale do razpada številnih držav in nastanka novih, med njimi tudi Slovenije. Proces osamosvajanja, okoliščine in značilnosti obravnavamo z vsemi tremi ključnimi dogodki (plebiscit, osamosvojitve in vojna za Slovenijo).

Velike razlike v razvitosti, potrebe po ceneni delovni sili in vojaški konflikti sprožajo velike migracije, s čimer se spreminja demografska podoba razvitih držav. Svet se sooča z družbenimi konflikti, izgredi in okoljsko problematiko po razpadu vzhodnega bloka.

Priporočene dejavnosti

Tematski sklop obravnava čas sodobne zgodovine, za katerega priporočamo delo z raznolikimi zgodovinskimi viri, kar omogoča učencem, da vzpostavijo svoj odnos do dogajanja. Poudarek naj bo na analizi, sintezi in interpretaciji zgodovinskih virov, saj lahko tako učenci lažje dojamajo etični vidik zgodovinskih interpretacij in razumejo, zakaj nastanejo različni pogledi in interpretacije.

Učenci lahko s pomočjo raznolikih virov samostojno raziskujejo, pripravijo debato ali izdelajo scenarij za igro vlog, npr. mednarodno konferenco, zasedanje Varnostnega sveta OZN, proces osamosvajanja Slovenije ipd. Pri raziskovanju lahko učenci izhajajo iz osebnih pričevanj (viri prve roke), svetujemo tudi obisk muzeja, lokalnih spomenikov, virtualnih razstav, npr. Zbrali smo pogum (<http://www.zbralismopogum.si/>). O razpadu vzhodnega bloka in osamosvajanju Slovenije lahko pripravijo razstavo, digitalni časovni trak, foto zgodbo, družabno igro. Pri raziskovanju življenja si lahko pomagajo s primerjavo izdelkov široke potrošnje pred razpadom vzhodnega bloka in po njem (zlasti Jugoslavija, morda tudi NDR), opravijo intervju, zapišejo spomine ali pripravijo reportažo, pri čemer lahko izhajajo iz svoje družine, se navežejo na osebo, določen predmet, dogodek, državo ipd. Lahko se navežemo tudi na blagovne znamke, šport, film in druga področja, pri čemer se učenci soočijo s pojmom amerikanizacija in globalizacija.

Predlagamo, da učitelj učence spodbuja k spremljanju aktualnih dogodkov doma in po svetu, ki naj jih s pomočjo raznolikih zgodovinskih virov analizirajo in z zgodovinskim ozadjem tudi predstavijo v obliki npr. raziskovalne naloge, dokumentarnega posnetka, reportaže, intervjuja, bloga. Pri tem niso pozorni le na vojaške spopade, ampak tudi na težave z naraščanjem povprečne temperature, dostopom do pitne vode, kršenjem človekovih pravic, bojem za svetovne surovine, na medkulturne konflikte, teroristična dejanja. Spodbujamo, da predstavitev izdelajo ali dokumentirajo v digitalni obliki, jo ustrezno shranijo in posredujejo. Pri tem ustrezno navajajo vire.

Učence spodbujamo tudi k aktivnemu državljanstvu, npr. s pomočjo raznolikih virov raziskujejo, kako lahko kot državljani Republike Slovenije vplivajo na odločitve v družbi in državi pri reševanju izzivov in skrbi za dobrobit vseh. (1.1.4.1) (1.2.2.2) (1.2.4.1) (5.3.1.1) Analizirajo lahko programe političnih strank ali podnebnih sporazumov in sklepajo na splošne smernice trajnostnega razvoja ter jih kritično vrednotijo. (2.3.1.2)

Možne medpredmetne povezave: geografija (interpretacija zemljevidov, podnebne spremembe, trajnostni razvoj, globalizacija, rast prebivalstva, migracije), domovinska in državljanska kultura in etika (trajnostni razvoj, revščina, mednarodne organizacije, aktivno državljanstvo).

DRUŽBA BLAGINJE IN KORENINE SODOBNE SVETOVNE POLITIKE

CILJI

Učenec:

- : raziskuje vzroke za razpad vzhodnega bloka in potek oblikovanja novih držav v Evropi;
- : spoznava proces osamosvajanja Slovenije in raziskuje značilnosti življenja v samostojni slovenski državi;
- : analizira vzroke evropskega povezovanja in se seznanja s ključnimi evropskimi in svetovnimi integracijskimi procesi;
- : seznanja se z najpomembnejšimi kriznimi žarišči sodobnega sveta;
- SC (2.3.1.2)
- : s pomočjo raznolikih virov raziskuje, kako lahko kot državljan Republike Slovenije vpliva na odločitve v družbi in državi pri reševanju izzivov in skrbi za dobrobit vseh.
- SC (1.1.4.1 | 1.2.2.2 | 1.2.4.1 | 5.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- navede glavne vzroke za razpad vzhodnega bloka in pojasni spremenjeno politično podobo Evrope po njem;
- opiše proces razpada Jugoslavije;**
- navede ključne dogodke, ki so pripeljali do samostojne Slovenije in njenega mednarodnega priznanja;**
- primerja življenje v Sloveniji pred osamosvojitvijo in po njej;
- interpretira življenje v vzhodnih evropskih državah pred razpadom vzhodnega bloka in po njem;
- opiše potek mirnega prehoda iz sovjetske diktature v demokratično družbo;
- opiše nastanek OZN, EU in NATO ter namen delovanja;**
- navede vzroke za slovensko vključevanje v večje mednarodne integracije, kot so OZN, EU, NATO;
- oceni, kako značilnosti sodobnega sveta vplivajo na življenje ljudi v razvitih državah in državah v razvoju;
- navede vzroke za nastanek kriznih žarišč in na izbranem primeru opiše krizno žarišče;**
- spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).**

TERMINI

- globalizacija   ○ demokratizacija   ○ krizno žarišče   ○ trajnostni razvoj   ○ podnebne spremembe
- potrošništvo   ○ neokolonializem   ○ amerikanizacija   ○ begunska kriza   ○ plebiscit   ○ osamosvojitve Slovenije
- življenjski standard

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

OD ATOMSKE DO DIGITALNE DOBE

OBVEZNO

OPIS TEME

Pridevnik atomski je imel zaradi uničujočega učinka ob koncu druge svetovne vojne še dolgo časa negativen predznak. V začetku 21. stoletja in času podnebnih sprememb se to spreminja, saj naj bi jedrska energija prispevala k bolj vzdržnemu odnosu do okolja. Napredek je opazen na številnih znanstvenih področjih, ki prispevajo k modernizaciji in razvoju v številnih gospodarskih panogah, prometu, medicini in drugod. Tretja industrijska revolucija je pomenila velike spremembe na informacijskem in tehnološkem področju, ki se nadaljujejo s četrto industrijsko revolucijo. Revolucija v komunikaciji nam danes omogoča, da prek svetovnega spleta lahko komuniciramo kljub veliki geografski oddaljenosti. Svet zato postaja neke vrste globalna vas, a to terja tudi svoj davek, saj dobrine niso enakomerno porazdeljene med vse ljudi. In prav v tem se skrivajo številne pasti in vzroki konfliktov, ki tarejo človeštvo v 21. stoletju.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Tehnološki in znanstveni napredek ter njegov vpliv na življenje ljudi,
- » Dosežki informacijske dobe in digitalizacije – sodobna komunikacijska sredstva,
- » Vpliv tehnološkega razvoja na družbo in okolje,
- » Gospodarstvo sodobnega sveta (globalizacija) in družbena neenakost ter vpliv na okolje.

Priporočene dejavnosti

Pri načrtovanju in obravnavi teme lahko učitelj izhaja iz vsakdanjega življenja in izkušenj, ki jih imajo učenci s sodobno tehnologijo. Izhodišče za obravnavo so lahko nedavni izumi, ki so že del vsakdana mladostnikov, npr. mobilni telefon, prenosni ali tablični računalnik, električni avto. Primerjajo lahko pozitivne in negativne vidike tehnološkega razvoja v domačem kraju (občini, regiji ali Sloveniji), npr. višji standard, večja razslojenost, več komunikacijskih sredstev. Razmišljajo lahko o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom. (3.2.5.1)

V ospredju je lahko vedno primerjava med nekoč in sedaj, pri čemer je možno izpostaviti dvoumnost, ki spremlja številne tehnološke izume: po eni strani imajo pozitivne, po drugi strani tudi negativne posledice, recimo manjšo povezanost med ljudmi, manjšo fizično aktivnost.

Pri tehnološkem napredku izpostavimo hiter razvoj znanosti, npr. medicine, kar omogoča bistveno daljšo življenjsko dobo in bistveno manjšo smrtnost otrok, hkrati pa sproža težka etična vprašanja o koncu človekovega življenja ali genskem inženiringu. (3.2.1.1) Tudi uporabo jedrske energije je mogoče predstaviti

kot izrazito dvoumen pojav sodobnega tehnološkega razvoja. Predvidevamo, da bo lažje izhajati iz negativnih vidikov, ki so učencem vsaj deloma znani (Hirošima, Černobil, Fukušima), in nato izvesti prehod k pozitivnejšim. **SC** (2.1.1.1) **SC** (2.2.1.2) Te lahko učenci raziskujejo sami, tudi s pomočjo umetne inteligence. Pri spoznavanju komunikacijskih orodij lahko učenci opišejo razvoj sredstev komunikacije skozi daljše zgodovinsko obdobje (npr. pošta, časopis, telefon, radio, televizija, svetovni splet).

Priporočljivo je, da učitelj učence opozori na dejstvo, da kot družba napredujemo, a se zaradi različnih dejavnikov (zgodovinskih okoliščin, naravnih danosti, življenjske filozofije) pojavljajo velike neenakosti. Pri tem lahko učenci raziskujejo konkretne primere s pomočjo spletnih virov, npr. <https://www.gapminder.org/dollar-street>. Učitelj spodbuja učence k ozaveščanju, da so za osebno in skupno blaginjo potrebne odgovorne odločitve posameznika in družbe. Pri tem izhaja iz enega ali več konkretnih primerov v različno gospodarsko razvitih delih sveta. **SC** (5.2.5.2)

S samostojnim raziskovanjem in uporabo spletnih orodij, tudi orodij umetne inteligence lahko učenci samostojno ali v skupini obravnavajo različna področja razvoja in pripravijo foto zgodbo ali reportažo o določenem izumu in njegovem vplivu, razvoju komunikacijskih in digitalnih sredstev, dvigu življenjskega standarda, družbeni razslojenosti ipd. Učenci lahko opravijo intervju s strokovnjakom za posamezna vprašanja, npr. za klimatologijo, umetno inteligenco, jedrsko energijo. Izdelke lahko digitalizirajo, ustrezno shranijo in posredujejo.

Možne medpredmetne povezave: geografija, fizika, kemija, biologija (obravnavajo pozitivnih in negativnih vidikov znanstvenega in tehnološkega razvoja, npr. alternativnih virov energije, razvoja medicine, uporabe jedrske energije, digitalizacije, globalizacije).

OD ATOMSKE DO DIGITALNE DOBE

CILJI

Učenec:

○: raziskuje tehnološke dosežke informacijske dobe;

SC (3.2.5.1)

○: raziskuje gospodarske značilnosti sodobnega sveta in posledice družbene neenakosti v svetu;

SC (5.2.5.2)

○: ugotavlja pozitivne in negativne vidike uporabe jedrske energije v sodobnem svetu in kritično vrednoti njen vpliv na okolje;

SC (2.2.1.2 | 2.1.1.1)

○: ozavešča pomen naglega razvoja znanosti, predvsem medicine, za telesno in duševno zdravje in dobrobit ljudi.

SC (3.2.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede glavne dosežke sodobnih znanosti, ki so pomembno vplivale na življenje ljudi;

razloži, kako tehnološki napredek vpliva na posameznika in družbo v različnih delih sveta;

pojasni različne načine uporabe jedrske energije;

opiše razvoj sodobnih komunikacijskih sredstev in našteje učinke na posameznika in družbo;

na primeru razloži pojem globalizacija;

pojasni, kako se v razmerju velikih sil in različnih interesov posameznih delov sveta kaže multipolarnost globalizacije;

navede bistvene posledice tehnološkega in gospodarskega razvoja za družbo in naravno okolje;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- razvoj medicine
- jedrska energija
- družbena neenakost
- življenjski standard
- okoljska problematika
- tretja in četrta industrijska revolucija
- digitalna doba

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

KAKO JE MNOŽIČNA KULTURA OBLIKOVALA ČAS 20. STOLETJA

IZBIRNO

OPIS TEME

Pod pojmom množična kultura razumemo vse oblike ustvarjanja, ki so namenjene široki množici ljudi. Koncept se je uveljavil zlasti v drugi polovici prejšnjega stoletja, ko je prišlo do korenitih sprememb v družbi.

V ožjem smislu je lahko to »popularna kultura«, ki jo zaznamuje širitev vsebin množičnih medijev, prisotnih v človekovemu vsakdanu (radio, tisk, televizija, film, svetovni splet). Množični mediji omogočajo hiter in redni dostop do informacij, ki je v 21. stoletju predvsem s pojavom družbenih omrežij pridobil neverjetne razsežnosti. V širšem smislu pa je pojem vezan na posamezne oblike človekovega izražanja in delovanja, ki se kažejo v nastanku različnih subkultur, ki jih vsakodnevno ustvarjamo.

S širjenjem delavskih pravic, ki se začnejo uveljavljati že v 19. stoletju, predvsem plačanim dopustom in omejitvijo delovnega časa, so dobrine (tako materialne kot nematerialne) postale dostopnejše. Turizem, potovanje kot oblika izrabe prostega časa, je od druge polovice prejšnjega stoletja pridobil na veljavi in je danes ena izmed najhitreje rastočih gospodarskih panog na svetu.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Popularna kultura in njen vpliv na življenje ter miselnost ljudi,
- » Vpliv množičnih medijev,
- » Značilnosti turizma v 20. in 21. stoletju.

Priporočene dejavnosti

Obravnavo izbirne teme je priporočljivo izvesti kot projektno učno delo s čim več samostojnega dela učencev v obliki samostojnega raziskovalnega dela oziroma dela v skupinah. Pri obravnavi teme je zaželena uporaba raznolikih zgodovinskih virov, ki lahko služijo tudi kot vodilo pri učenčevem samostojnem načrtu raziskovanja. Učenec lahko uporabi različno avdiovizualno gradivo za proučevanje glasbenih zvrsti 20. stoletja, modnih trendov, športnih prireditev in popularne kulture. (1.3.2.1) (4.1.3.1)

Pri obravnavi množičnih medijev je smiselno opraviti zgodovinski pregled razvoja posameznih medijev ter njihovega vpliva na množice. Učenci naj razumejo distinkcijo med propagandno in informativno funkcijo, ki so jo imeli mediji v zgodovini oziroma jo imajo danes.

Zgodovino turizma lahko učenci raziskujejo v domačem okolju (lahko tudi regionalno ali na državni ravni). Pri tem ozavestijo skrb o pomenu počitka in sprostitve ter različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja in okolja v

času npr. sindikalnega turizma ali globalnega turizma ter prepoznavajo izzive sodobnega turizma. **SC**
 (3.2.3.1) **SC** (3.2.4.1) **SC** (5.1.1.1)

Učenci v okviru izbirne teme pripravijo časovni trak (tudi s pomočjo digitalnega orodja), foto zgodbo ali razstavo o razvoju medijev, popularne kulture (npr. mode, glasbe, športa, igráč, aplikacij) ali turizma, pri čemer lahko izhajajo iz življenja svoje družine. Izdelajo lahko družabno igro, kviz, vlog oz. video dnevnik o turističnem razvoju svojega kraja ali izbranem področju popularne kulture. Lahko pripravijo potopis, lokalni vodnik ali repliko lokalne zanimivosti, ki jo postavijo v zgodovinsko ozadje.

Možne medpredmetne povezave: geografija (turizem), glasbena in likovna umetnost (razvoj pop kulture), šport (šport kot del popularne kulture, športni turizem, skrb za zdravje).

KAKO JE MNOŽIČNA KULTURA OBLIKOVALA ČAS 20. STOLETJA

CILJI

Učenec:

O: raziskuje in spoznava različna področja popularne kulture in subkulture 20. stoletja, zbira podatke o njih (npr. moda, glasba), jih obdeli in shrani na strukturiran način na določeno mesto (npr. trdi disk, oblak, USB, spletna učilnica) tako, da jih zna kasneje tudi najti;

SC (1.3.2.1 | 4.1.3.1)

O: analizira pomen turizma in dopustovanja kot pomembnega dela človekove potrebe po počitku, sprostitvi in skrbi za zdravje.

SC (3.2.3.1 | 3.2.4.1 | 5.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede različne oblike medijskega ustvarjanja in njihovo zgodovino;

razloži pomen širitve množičnih medijev, informacij in kulture na sodobno družbo;

oceni vpliv popularne kulture na življenje in miselnost ljudi;

pojasni pomen besede dopust;

opiše razvoj turizma v 20. in 21. stoletju;

oceni razvoj turizma svojega okolja in vpliv turizma na okolje, v katerem živi;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ množična kultura ◦ množični mediji ◦ subkulture ◦ sodobna družba ◦ sindikalni turizem ◦ množični turizem ◦ elitni turizem ◦ avanturizem

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

KAKO SO VOJNE OBLIKOVALE 20. IN 21. STOLETJE

IZBIRNO

OPIS TEME

Dvajseto stoletje in dosedanji potek enaindvajsetega so zaznamovali številni vojaški spopadi. Posebno žalostna značilnost sodobnih vojn je velik delež civilnih žrtev. Pri večini večjih vojaških spopadov po drugi svetovni vojni gre za državljanske vojne, v okviru regionalnih spopadov pa pogosto medsebojno (na hrbtu drugih) obračunavajo velesile. Poleg obeh svetovnih vojn so v tem obdobju najbolj izpostavljene npr. balkanski vojni (1912–1913), španska državljanska vojna (1936–1939), korejska vojna (1950–1953), osvobodilna vojna v Alžiriji (1954–1962), vietnamska vojna (1964–1975), vojna na območju nekdanje Jugoslavije (po letu 1990), državljanski spopad v Ruandi (1994–1995), dolgotrajna vojna v Kongu (vsaj od leta 1997) in vojna v Ukrajini (od leta 2022). V posameznih delih sveta pa so spopadi stalnica. Ob uničujočih posledicah so sodobne vojne zaradi oboroževalne tekme pospeševale razvoj znanosti in tehnologije (npr. jedrska energija, vesoljska tekma) in navdihnile številne oblike umetniškega ustvarjanja, na drugi strani pa so popolnoma spremenile podobo pokrajine.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Predlagane jedrne vsebine:

- » Vpliv tehnološkega in znanstvenega napredka na sodobne vojaške spopade,
- » Vpliv sodobnih vojn na družbo in umetniško ustvarjanje.

Priporočene dejavnosti

Učitelj lahko temo načrtuje in izvede v obliki projektnega učnega dela, pri katerem učenci analizirajo umetniška dela, ki ponazarjajo uničevalnost in nesmiselnost sodobnih vojaških spopadov (npr. Guernica, Zbogom, orožje, Menuet za kitaro, Panov labirint, mnogi igrano-dokumentarni filmi, npr. Hotel Ruanda, Nikogaršnja zemlja). Predlagamo, da učitelj skupaj z učenci izbere vsaj tri vojaške spopade, ki jih ne obravnavajo pri obveznih temah, in uporabi večperspektivni pristop (npr. pri obravnavi španske državljanske vojne, falklandske vojne). Poudarek naj bo na razvoju vojaške opreme, različnih vojaških taktikah in razlogih za vojaške spopade ter njihovih posledicah. Učitelj z učenci lahko aktualizira trenutne vojaške spopade v svetu ter pri tem ozavešča o pomenu konstruktivnega sodelovanja in dogovarjanja, s katerim se lahko konflikti preprečijo. (2.4.2.1) (3.3.3.1)

Pri pouku lahko učitelj razvija digitalno kompetenco (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/Oj1aogo>), kar pomeni, da učenci samostojno, skladno s svojim znanjem in spretnostmi zbirajo, izbirajo in kritično vrednotijo informacije in vsebine, pridobljene na spletu, ter jih z različnimi digitalnimi orodji tudi poustvarjajo. (4.1.3.1)

Učenci ob obravnavi tematskega sklopa lahko izdelajo reportažo, foto zgodbo ali časovni trak s slikovnim gradivom; vojaško taktiko ali rekonstrukcijo spopadov prikažejo s pomočjo interaktivnega zemljevida; z različnimi digitalnimi orodji predstavijo tudi umetniška dela v povezavi z vojnimi konflikti (npr. galerija, razstava); predstavijo knjigo, film ali dlje časa spremljajo aktualna poročila o izbranem vojnem dogajanju in gradivo predstavijo skupaj z zgodovinskim ozadjem in analizo zgodovinske natančnosti.

Možne medpredmetne povezave: geografija (umeščanje konkretnih vojaških spopadov na svetovni zemljevid), slovenščina, glasbena in likovna umetnost (analiza in interpretacija umetniških del).

KAKO SO VOJNE OBLIKOVALE 20. IN 21. STOLETJE

CILJI

Učenec:

○ raziskuje izbrane vojaške spopade 20. in 21. stoletja, podatke o njih zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB) tako, da jih zna kasneje tudi najti;

SC (4.1.3.1)

○ seznanja se z večplastnim vplivom sodobnih vojn na družbo.

SC (3.3.3.2 | 2.4.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše povezavo med sodobnimi vojnami in nekaterimi znanstvenimi in tehnološkimi inovacijami (tank, helikopter, jedrska bomba, dron);

na primerih razloži, kako so sodobne vojne navdihovale številne umetnike;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

○ orožje za množično uničevanje   ○ državljanska vojna   ○ gverilska vojna   ○ posredniška vojna   ○ osvobodilno gibanje   ○ civilne žrtve   ○ etnično čiščenje

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učenci lahko znanje izkažejo na različne načine: ustno, pisno in na druge načine.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

- » Avtentično učenje zgodovine. *Zgodovina v šoli* 28/1. [Tematska številka], 2019.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0qkiin3>
- » Brodnik, V. (2021). *Smernice za uporabo digitalne tehnologije pri predmetu zgodovina*.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/adc1jxh>
- » Brodnik, V. idr. (2018). *Formativno spremljanje pri zgodovini : priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo.
- » Brodnik, V. idr. (2015). *Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi. Zgodovina*. [Elektronski vir]. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e9u3k32>
- » Brodnik, V. idr. (2013). *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Zgodovina*. [Elektronski vir]. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/uwmyiqx>
- » Brodnik, V. idr. (2018). *Formativno spremljanje pri zgodovini : priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo. *Zgodovina v šoli* (2018). Spodbujanje kritičnega mišljenja pri pouku zgodovine. Tematska številka.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/epjf69d>
- » Holcar, A. (2017). *Formativno spremljanje v podporo učenju : priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Zavod RS za šolstvo.
- » Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Zavod RS za šolstvo.
- » Pouk zgodovine v učnih okoljih 21. stoletja. *Zgodovina v šoli* 32(1), 2024 [Tematska številka], 2024.
- » Spodbujanje kritičnega mišljenja pri pouku zgodovine. *Zgodovina v šoli* 26(1). [Tematska številka], 2018. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/epjf69d> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/epjf69d>)
- » Stradling, R. (2004). *Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja*. Zavod RS za šolstvo.
- » Stradling, R. (2003). *Multiperspektivizem pri poučevanju zgodovine: vodič za učitelje*. <https://rm.coe.int/168049415a>

ZANIMANJE ZA PRETEKLOST

- » Grafenauer, B. (1980). *Struktura in tehnika zgodovinske vede : uvod v študij zgodovine*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- » Luthar, O. (1997). *Mojstri in muze: Kaj in zakaj je zgodovina?*. Modrijan.

- » Luthar, O., idr. (2016). *Zgodovina historične misli: od Homerja do začetka 21. stoletja*. Založba ZRC, ZRC SAZU.

ZGODOVINSKI ČAS IN PROSTOR

- » Duncan, D. E. (2004). *Koledar: 5000 let naporov, da bi uskladili uro in nebo*. Studia humanitatis.
- » *Zgodovina* (2007). *Zgodovina: Duden leksikon*. Učila International.
- » Flannery, T. (2024). *Prirodoslovna zgodovina Evrope*. Modrijan.

ČLOVEK OD PRAZGODOVINE DO PRVIH CIVILIZACIJ

- » Allan, T. (2009). *Zora civilizacije: prazgodovina – 900 pr. n. št.* Mladinska knjiga.
- » *Človek* (2007). *Človek: Velika ilustrirana enciklopedija*. Mladinska knjiga.
- » Božič, D., idr. (1999). *Zakladi tisočletij: Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*.
- » Maver, A. (2018). *Od klinopisa do Teodore: Sprehod skozi zgodovino starega veka*. Društvo Mohorjeva družba.
- » Avdijev, V. I. (1964). *Zgodovina starega Vzhoda*. Državna založba Slovenije.
- » Winer, B. (1968). *Življenje v starem veku*. Mladinska knjiga.
- » *Ep* (1963). *Ep o Gilgamešu*. Mladinska knjiga.
- » Kulturni fokus: *Stari Egipt neme zgodovine in literarne dobe faraonov*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dlfjfv>

KAJ SO NAM ZAPUSTILI PRAZGODOVINSKI LJUDJE

- » Turk, I. (2014). *Divje babe I. Paleolitsko najdišče mlajšega pleistocena v Sloveniji* (2. del: Arheologija). Založba ZRC.
- » Velušček, A. (2006). *Resnikov prekop. Najstarejša koliščarska naselbina na Ljubljanskem barju*. Založba ZRC.
- » Bernik, S. (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- » Hreščak, M. (ur.). (2021). *Dragocenosti Narodnega muzeja Slovenije*. Narodni muzej Slovenije.
- » Laharnar, B., Turk, P. (2017). *Železnodobne zgodbe s stičišča svetov*. Narodni muzej Slovenije.
- » *Koliščarji*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xhnbpaz>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xhnbpaz>)

KAKO SO NASTALA ČUDESA SVETA V ZGODNJIH CIVILIZACIJAH

- » Guy, J. (2006). *Egipčani*. Grlica.
- » Rachle, S. (2015). *Stari Egipt: zlato kraljestvo na Nilu*. Mladinska knjiga.
- » Maver, A. (2018). *Od klinopisa do Teodore: sprehod skozi zgodovino starega veka*. Društvo Mohorjeva družba.

ANTIČNA DRUŽBA IN CIVILIZACIJA

- » Božič, D., idr. (1999). *Zakladi tisočletij: Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*. Modrijan.
- » Bratož, R. (2010). *Grška zgodovina: Kratak pregled s temeljnimi viri in izbrano literaturo*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- » Bratož, R. (2014). *Med Italijo in Ilirikom: Slovenski prostor in njegovo sosodstvo v pozni antiki*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- » Bratož, R. (2007). *Rimska zgodovina 1: Od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- » Kerrigan, M. (2009). *Stari vek: 900 pr. n št. – 430 n. št.* Mladinska knjiga.
- » Maver, A. (2018). *Od klinopisa do Teodore: Sprehod skozi zgodovino starega veka*. Celjska Mohorjeva družba.
- » Rausch, S. (2011). *Rimska antika*. Narava.
- » Šašel Kos, M. (2020). *V srcu rimskega imperija: zgodovina slovenskega prostora v antiki do vlade Maksimina Tračana*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

ŽIVLJENJE IN MISELNOST V SREDNJEM VEKU

- » Štih, P., in Peklar, A. (2001). *Srednjeveške plemiške zgodbe*. Mladika.
- » Stopar, I. (2005). *Svet viteštva*. Viharnik.
- » Stopar, I. (2006). *Ostra kopja, bridki meči*. Viharnik.
- » Stopar, I. (2007). *Za grajskimi zidovi*. Viharnik.
- » Knific, T., in Nabergoj, T. (2016). *Srednjeveške zgodbe s stičišča svetov*. Narodni muzej Slovenije.
- » *Srednjeveški utrip Škofje Loke*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/gocf8ci>
- » *Piranska srednjeveška zgodba*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/cfqg470>
- » Neznana poglavja slovenske zgodovine: *Barbara Celjska*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/bozdnsd>

SVET NA PREHODU V ZGODNJI NOVI VEK

- » Gestrin, F. (1986). *Gospodarstvo na Slovenskem in Vojna krajina*. Zgodovinski časopis.
- » Santini, G. (2021). *20 izjemnih raziskovalcev, ki so spremenili svet*. Učila International.
- » Huang, N. (2020). *Raziskovalci – izjemne zgodbe o največjih pustolovcih sveta*. Mladinska knjiga.
- » Las Casas, B. (2021). *Nadvse kratko poročilo o razdejanju Indij*. Družina.
- » Oitzl, G. (2019). *Vpeljava plavžev in vzpon idrijskega rudnika*. Narodni muzej Slovenije.
- » Rajšp, V. (2010). *Reformacija na Slovenskem*. Univerza na Primorskem.
- » Bjelčevič, A. (2008). *Reformacija na Slovenskem*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- » *500 let rojstva Adama Bohoriča*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/icplwk8>

KAKO STA ANTIČNA MITOLOGIJA IN FILOZOFIJA OBLIKOVALI POGLED NA ŽIVLJENJE LJUDI

- » Novak, I. (2023). *Bogovi in junaki v grški in rimski mitologiji*. Mladinska knjiga.
- » Petiška, E. (2023). *Stare grške bajke*. Mladinska knjiga.
- » Berens, E. M. (2015). *Miti in legende antične Grčije in Rima: mitološki priročnik*. Stella.
- » Schmidt, J. (2001). *Slovar grške in rimske mitologije*. Mladinska knjiga.
- » Annas, J. (2015). *Antična filozofija: zelo kratek uvod*. Krtina.
- » Plato. (2006). *Zbrana dela*. Društvo Mohorjeva družba.
- » Hadot, P. (2009). *Kaj je antična filozofija?*. Krtina.
- » Laertius, D. (2015). *Življenja in misli znamenitih filozofov*. Beletrina.
- » Reale, G. (2002–2013). *Zgodovina antične filozofije*. Studia humanitatis.

KAKO SO NARAVNE NESREČE, PREHRANA IN EPIDEMIJE VPLIVALE NA ŽIVLJENJE LJUDI OD ANTIKE DO KONCA SREDNJEGA VEKA

- » Zupanič Slavec, Z., Slavec, K. (2013). *Zdravstvo proti nalezljivim boleznim skozi čas. Medicinski razgledi*, zv. 52, 271–280.
- » Dežman, A., Zupančič Slavec, Z., Keber, K. (2020). *Kužne bolezni na Slovenskem*. [Elektronski vir]. Radiotelevizija Slovenija. <https://4d.rtvlo.si/arhiv/tednik/174679237>
- » *Velike bolezni*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/vy4a3ky>

- » *Tresla se je zemlja*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/zvxn1ca>

NEMIRNA 16. IN 17. STOLETJE

- » Mlinarič, J. (1994). *Vizitacije sekovskih škofov Martina Brennerja in Jakoba Eberleina na slovenskem Štajerskem*. Mohorjeva družba.
- » Benedikt, M. (2016). *Kršćanstvo na Slovenskem v luči virov*. Mohorjeva družba.
- » Simoniti, V. (1990). *Turki so v deželi že: turški vpadi na slovensko ozemlje v 15. in 16. stoletju*. Mohorjeva družba.
- » *Turški vpadi – nekoč strah in trepet ljudi, sledi vidne še danes*. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/6qyru4b>

ČAS REVOLUCIJ IN RAZVOJ MODERNE DRUŽBE

- » Preinfalk, M., Golec, B. (ur.). (2018). *Marija Terezija: med razsvetljenskimi reformami in zgodovinskim spominom*. Založba ZRC.
- » Štuhec, M. (2020). *Knjiga, znanje, razum: od protestantizma do razsvetljenstva (1500–1800)*. Muzej in galerije mesta Ljubljane.
- » Hobsbawm, E. J. (2010). *Čas revolucij: Evropa 1789–1848*. Sophia.
- » Kos, J. (1986). *Razsvetljenstvo*. Državna založba Slovenije.
- » Furet, F. (1989). *Misliti francosko revolucijo*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- » *Leto 1848 in Slovenci*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/6c3tpcd>
- » *lirske province*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/eerlo0f>
- » *Ljubljanski kongres 1821*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/m10t5h4>
- » *Janez Bleiweis*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/uhf2yds>
- » *Marija Terezija in Slovenci*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/zo67981>
- » *Oživiljeni Vodnik*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/jvhez2s>
- » *Čas je za reforme*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/i8eta7u>
- » *Poslanci so zavrteli raglje*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/u54qjdu>
- » *Od kdaj smo Slovenci*. Youtube. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/lc4rcmr>

PRVA SVETOVNA VOJNA

- » Svöljšak, P., Antoličič, G. (2018). *Leta strahote: Slovenci in prva svetovna vojna*. Cankarjeva založba.
- » Grant, R. G. (2014). *Prva svetovna vojna: Veliki ilustrirani vodnik*. Mladinska knjiga.
- » Štepec, M., idr. (2010). *Slovenci + prva svetovna vojna 1914–1918*. Muzej novejšje zgodovine.

- » Grdina, I. (2009). *Svetovna vojna ob Soči. 1, Evropski zaplet*. Študentska založba.
- » Simčič, M. (2014). *Preden listje odpade, bomo doma: Slovenci v prvi svetovni vojni (1914–1918)*. Buča.
- » Sajovic, B. (2004). *Polom velike strategije*. Karantanija.
- » Požežnik, M. (2010). *Drobtinice iz preteklosti. Prva svetovna vojna: 1914–1918*. Samozaložba.
- » Podpečnik, J. (2014). *Fronte se začenjajo prebujati: Rudolf Cvetko in prva svetovna vojna*. Narodni muzej Slovenije.
- » *Slovenci in prva svetovna vojna*. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/liu85aj>
- » *Svetovna vojna 1914–1918*. <https://www.rtv slo.si/prva-svetovna-vojna>

KAKO SO SVOBODO IN ENAKOST ISKALE ZAPOSTAVLJENE DRUŽBENE SKUPINE

- » Seidler, R. (1998). *Socialna zgodovina družine*. Studia humanitatis.
- » Repovž, G. (2023). *Sužnji*. Mladina.
- » Selišnik, I. (2008). *Prihod žensk na oder slovenske politike*. Sophia.
- » Tašner, V. (2020). *Nepozabne ženske, ki so premikale meje našega sveta*. Zbornik. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/2tv8zjw>
- » Spletna stran Aleksandrinke. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/kdjecb9>
- » *Aleksandrinke so prišle domov*. <https://www.youtube.com/watch?v=nk8ZITsldMs>

KAKO SO IZUMI NOVEGA VEKA SPREMENILI ŽIVLJENJE LJUDI

- » Murphy, G. (2011). *Izumi*. Mladinska knjiga.
- » Poppelman, C. (2011). *Največji izumitelji: najslavnejši izumi v človeški zgodovini*. Tehniška založba Slovenije.
- » Graham, I. (2009). *Iznajdbe in izumi: [zamisli, ki so spremenile svet]*. Dom. Tehniška založba Slovenije.

MED VOJNO IN MIROM 20. STOLETJA

- » Holmes, R. (2015). *2. svetovna vojna. Veliki ilustrirani vodnik*. Mladinska knjiga.
- » Podberšič, R., Batič, M. (ur.). (2021). *Leto 1941 na Slovenskem: vojna in okupacija*. Študijski center za narodno spravo.
- » Nečak, D. (1999). *Hladna vojna*. Modrijan.
- » Pirjevec, J. (2020). *Partizani*. Cankarjeva založba.

- » Pirjevec, J., Bajc, G., Klabjan, B. (2005). *Vojna in mir na Primorskem: od kapitulacije Italije leta 1943 do Londonskega memoranduma leta 1954*. Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- » Čepič, Z., idr. (2005). *Slovenska novejša zgodovina : od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije: 1848–1992*. Mladinska knjiga, Inštitut za novejšo zgodovino.
- » Okupacijske meje v Sloveniji 1941–1945 (2020). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- » *Boj za severno mejo*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/xf7idqd>
- » *Sto let od koroškega plebiscita*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/tcs6b9k>
- » *Slovenci v drugi svetovni vojni*. Youtube. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/v80qn43>

DRUŽBA BLAGINJE IN KORENINE SODOBNE SVETOVNE POLITIKE

- » Judt, T. (2007). *Povojna Evropa*. Mladinska knjiga.
- » Hobsbawm, E. (2017). *Čas skrajnosti: Svetovna zgodovina 1914–1991*. Sophia.
- » Davies, N. (2013). *Zgodovina Evrope 2*. Modrijan.
- » Garton Ash, T. (1999). *Čarobna svetilka*. Študentska založba.
- » Meier, V. (1996). *Zakaj je razpadla Jugoslavija?* Znanstveno in publicistično središče.
- » Pesek, R. (2007). *Slovenska osamosvojitvev*. Nova revija.
- » Brodnik, V., idr. (2021). *Zbrali smo pogum, stopili smo skupaj*. Mladinska knjiga.
- » Valič Zver, A. (ur.). (2022). *Zmagoslavno leto: Osamosvojitvena zgodba naše države Slovenije*. Družina.
- » Repe, B., Kerec, D. (2019). *Slovenija, moja dežela: Družbena revolucija v osemdesetih letih*. Cankarjeva založba.
- » *Zbrali smo pogum*. Zbrali smo pogum (<http://www.zbralismopogum.si/>)
- » *Slovenski plebiscit*. Slovenski plebiscit (<https://365.rtvlo.si/arhiv/dosje/153881199>)
- » *Pred 30 leti padel Berlinski zid*. Pred 30 leti padel Berlinski zid (<https://365.rtvlo.si/arhiv/odmevi/174650069>)

OD ATOMSKE DO DIGITALNE DOBE

- » Strnad, J. (1988). *Iz take so snovi kot sanje: Od atomov do kvarkov*. Mladinska knjiga.
- » Pince, H. in R. (2007). *Zgodovina znanosti in tehnike*. Tehniška založba Slovenije.
- » Mahlke, S. (ur.). (2022). *Atlas der Globalisierung: Ungleiche Welt*. Le Monde diplomatique.

» *Mineva 30 let od nesreče v Černobilu. Mineva 30 let od nesreče v Černobilu*

(<https://365.rtvsl.si/arhiv/odmevi/174402286>)

KAKO JE MNOŽIČNA KULTURA OBLIKOVALA ČAS 20. STOLETJA

- » *Mediji, popularna kultura in subkulture*. (2022). Kulturni center, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.
- » Stanković, P. (2018). *Politike popa: uvod v kulturne študije*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- » *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*. (2004). Študentska založba.
- » Kavrečič, P. (2017). *Turizem v Avstrijskem Primorju : zdravilišča, kopališča in kraške jame (1819–1914)*. Univerza na Primorskem.

KAKO SO VOJNE OBLIKOVALE 20. IN 21. STOLETJE

- » Čuček, J., idr. (1981). *Stoletje svetovnih vojn*. Cankarjeva založba.
- » Pirjevec, J. (2003). *Jugoslovanske vojne: 1991–2001*. Cankarjeva založba.
- » Keegan, J. (2005). *Zgodovina vojskovanja*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- » Lamprecht, M. (2023). *Kratka zgodovina vojne v Ukrajini: Leto zamujenih priložnosti*. Didakta.

ZGODOVINA MADŽARSKE

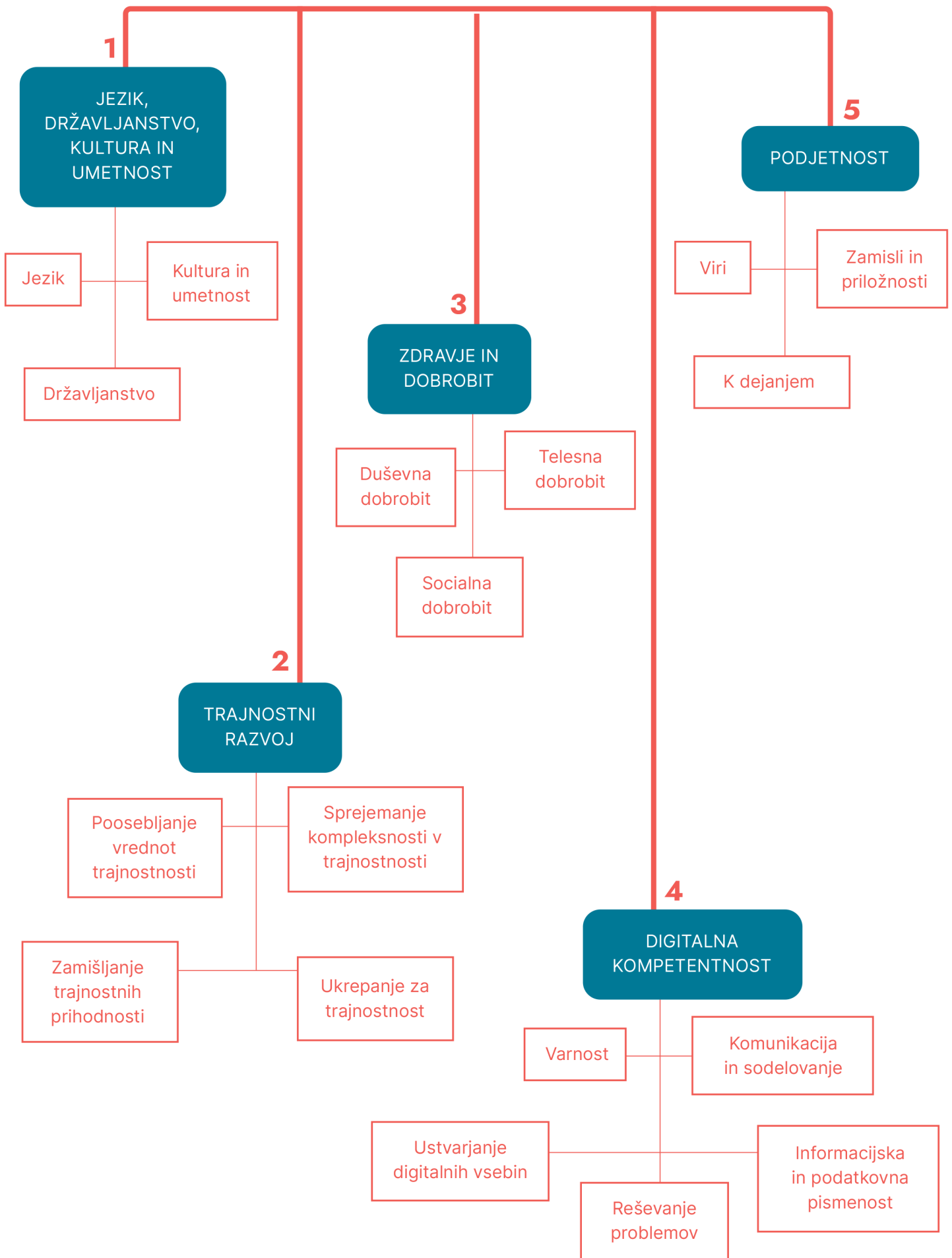
- » Bucsay, M. (1985). *A protestantizmus története Magyarországon 1521-1945*. Gondolat.
- » Hollós H. (2010). *Mátyás király élete és kora*. Gulliver.
- » Kiss D. (1990). *Így élt Mátyás király*. Móra.
- » Kristó Gy. (2001). *Szent István király*. Vince.
- » Szakolczai A. (2010). *Az 1956-os forradalom és szabadságharc*. Kossuth.

PRILOGE

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih): 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih): 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spoznava, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spoznava kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živim kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in zelene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje zelene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3 /// ZDRAVJE IN DOBROBIT

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepozna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepozna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepozna raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepozna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepozna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepozna avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednosti zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev.
	5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobroti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva.
	5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog.
	5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti.
	5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju).
	5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost).
	5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt.
	5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidnim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnano in ciljem, da jih uspešno razreši.
	5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami.
	5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev.
	5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje.
	5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah.
	5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.